

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра міжнародних економічних відносин
та європейської інтеграції

Кваліфікаційна робота на правах рукопису

МАМЧЕНКО Тетяна Сергіївна

УДК 339:338.48:330.322(477)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

“Міжнародна інвестиційна привабливість аграрного сектору України”

за ОПШ “Міжнародні економічні відносини”
спец. 292 “Міжнародні економічні відносини”
галузі знань 29 “Міжнародні відносини”

Подається на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання
на відповідне джерело

_____ Т. С. Мамченко

Керівник роботи
Прокопчук О.А.
канд. ек. наук, доцент

АНОТАЦІЯ

Мамченко Т.С. Міжнародна інвестиційна привабливість аграрного сектору України. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) освітнього рівня за ОПП “Міжнародні економічні відносини” галузі знань 29 “Міжнародні відносини” спеціальності 292 “Міжнародні економічні відносини”. – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

Досліджено теоретико-методичні та прикладні засади інвестиційної привабливості галузі. На основі узагальнення теоретико-методологічних підходів до визначення сутності основних понять проблеми дослідження, здійснено аналіз інвестиційної привабливості України та аграрного сектора економіки. Визначено економічний потенціал аграрного сектору економіки України та сучасний рівень іноземних інвестицій в аграрному секторі. Обґрунтовано шляхи щодо підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України через пріоритетні стратегії в залученні іноземних інвестицій та практичні інструменти активізації інвестиційних процесів.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції (ПІІ), інвестиційна привабливість, аграрний сектор, економіка України.

Mamchenko T.S. International investment attractiveness of the agricultural sector of Ukraine. - Manuscript qualification work.

Qualification work for the first (bachelor) degree in EP "International Economic Relations" in the field of knowledge 29 "International Relations" specialty 292 "International Economic Relations". – Polissya National University, Zhytomyr, 2023.

The theoretical-methodical and applied principles of investment attractiveness of the industry have been studied. Based on the generalization of theoretical and methodological approaches to determining the essence of the main concepts of the research problem, an analysis of the investment attractiveness of Ukraine and the agrarian sector of the economy was carried out. The economic potential of the agricultural sector of the Ukrainian economy and the current level of foreign investments in the agricultural sector have been determined. Ways to increase the investment attractiveness of the agricultural sector of Ukraine through priority strategies for attracting foreign investments and practical tools for activating investment processes are substantiated.

Keywords: foreign direct investment (FDI), investment attractiveness, agricultural sector, economy of Ukraine.

Зміст

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ..	6
РОЗДІЛ 2. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	11
2.1. Економічний потенціал аграрного сектору економіки України	11
2.2. Сучасний рівень інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України	16
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	27
ВИСНОВКИ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	36
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

Вступ

Підтримка міжнародної інвестиційної привабливості аграрного сектору України є перманентно актуальною теоретичною і практичною проблемою. Україна зарекомендувала себе житницею Європи, тому вже тривалий час позиціонує себе як країну із сильним аграрним сектором економіки. Розвиток цієї сфери має велике значення для забезпечення продовольчої безпеки та економічного зростання країни. Залучення іноземних інвестицій в опорний сектор економіки може значно покращити його інфраструктуру, сприяти впровадженню сучасних технологій та підвищенню конкурентоспроможності українських товарів на світовому ринку. До того ж, останні роки відзначаються активізацією інтересу з боку іноземних інвесторів. Розуміння факторів, які впливають на привабливість сільського господарства для інвестицій, стає надзвичайно важливим для урядових та бізнес-структур з метою розробки ефективних стратегій та політик приваблення інвестицій.

Методологічні засади щодо міжнародної інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України розкриті у наукових працях українських вчених, зокрема: Анатійчука В., Заблоцького Б., Примаченко І., Рассаднікової С., Мазуркевича І. та ін. У контексті аналізу адаптації та трансформації інвестиційної діяльності до умов воєнного стану залишаються деякі питання, що потребують подальшого дослідження. Також зміни, які вже відбулися в системі залучення іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс України, вимагають наукового обґрунтування, що підкреслює важливість проведеного дослідження.

Метою даного дослідження є: обґрунтування теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо підвищення міжнародної інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України.

Відповідно до поставленої мети в роботі визначено такі *завдання*:

- розкрити теоретичну сутність інвестиційної привабливості галузі;
- здійснити аналіз економічного потенціалу аграрного сектору економіки України;

- здійснити діагностику сучасного рівня інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України;

- – обґрунтувати заходи щодо підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору.

Об'єктом дослідження є процес формування та підтримки інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних і практичних аспектів інвестиційної привабливості галузі.

Методи дослідження. Методологічною базою є спеціальні методи, що допомогли вирішити завдання з обраної теми дослідження. *Діалектичний метод пізнання* (для визначення поняття «інвестиції» та «інвестиційна привабливість»); *монографічний* (при дослідженні досвіду щодо залучення та ефективного використання іноземних інвестицій); *статистико-аналітичний* (для аналізу показників стану, динаміки, обсягів іноземного інвестування в аграрному секторі економіки); *таблично-графічний* (з метою наочного викладання матеріалів дослідження у вигляді графіків, схем та таблиць).

Публікації. За результатами дослідження автором опубліковано 2 наукові праці.

1. Прокопчук О.А., Горбачова І.В., Мамченко Т.С. Іноземний капітал в економіці України. Економіка та суспільство. 2022. № 37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1212/1167>

2. Мамченко Т.С., Вплив російсько-української війни на інвестиційний клімат в Україні. Мирівідбудова та глобальне економічне зростання: фокус дипломатії: збірник матеріалів ІХ науково-практичної студентської конференції (м. Житомир, 23 листопада 2023 року). Житомир: Вид-во «Поліський національний університет». 2023. С. 122-124

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, де другий розділ містить три підрозділи, висновків, списку використаних джерел. Основний текст кваліфікаційної роботи викладений на 38 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ГАЛУЗІ

Розвиток економіки, зміна структури та покращення якості продукції, а також розвиток ринків і соціальної інфраструктури потребують великих інвестицій – фінансових, інтелектуальних і матеріальних. Сьогодні інвестиції виступають основою для забезпечення конкурентоспроможності українських товарів на міжнародному ринку і є ключовим чинником успішної інтеграції України до ЄС, а також для підвищення рівня добробуту населення. Інвестиції сприяють модернізації, впровадженню нових технологій, поліпшенню якісних і кількісних характеристик економічної діяльності на рівні країни, регіону, а також у конкретних галузях, які активно залучають інвестиції.

Інвестиції – це сукупність грошових, матеріальних або інтелектуальних ресурсів, що вкладаються в різні види діяльності з метою отримання прибутку або доходу у майбутньому. Вони можуть здійснюватися широким спектром дій, наприклад, шляхом придбання фінансових інструментів, таких як акції та облігації, інвестування в нерухомість, участі у стартапах або підприємствах, розробки нових технологій тощо. Головною метою інвестиційної діяльності є збільшення вкладених коштів у майбутньому шляхом отримання прибутку, росту вартості активів або забезпечення сталого джерела доходу. Проте мета не обмежується меркантильними інтересами суб'єкта, оскільки інвестиції можуть бути націлені на досягнення соціального ефекту або на досягнення основних стратегічних цілей [2, с. 4-5]. Інвестиції, в будь-якій із своїх форм, є основою інвестиційної діяльності, яка включає сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави з реалізації інвестиції [6].

Активність окремих суб'єктів щодо здійснення до інвестиційної діяльності визначається переважно інвестиційним кліматом у країні. Інвестиційний клімат – це комплекс соціально-економічних, суспільно-політичних, екологічних, природних та інших умов, які безпосередньо впливають на масштаби, обсяги і

темпи залучення інвестицій [5, с. 236]. Фактично, інвестиційний клімат – це комплекс зовнішніх умов та заходів, спрямованих на захист інтересів інвесторів. Інвестиційний клімат визначається інвестиційною привабливістю, яка охоплює низку об'єктивних можливостей та обмежень, що впливають на інвестиційну активність. Це є ключовим рушієм економічного зростання, на яке в першу чергу впливають економічна динаміка, баланс попиту та пропозиції (зокрема на інвестиційних ринках), рівень монополізації в ключових секторах матеріального виробництва та наявність спроможних власників і стратегічних інвесторів [14, с. 177].

Таблиця 1.1.

Фактори, що формують інвестиційну привабливість економіки

Основні чинники	Характерні риси
Політичні та правові	<ul style="list-style-type: none"> • законодавча та нормативна база; • угоди про інвестування з міжнародними кредитно-фінансовими установами на найвищому рівні; • стабільність національної валюти; • регулювання валютних операцій; • податки; • заходи державної підтримки та стимулювання інвестицій; • інвестиційний рейтинг.
Стан кредитно-фінансової системи та інституційного середовища	<ul style="list-style-type: none"> • ступінь розвитку фондового ринку та інших складових інфраструктури необхідної для інвестиційного ринку; • політика у сфері інвестицій НБУ; • рівень зацікавленості банків у інвестиційної діяльності.
Стан внутрішнього ринку країни	<ul style="list-style-type: none"> • розмір місцевого ринку; • економічний рівень або платоспроможність населення; • наявність ресурсів.
Статус іноземного інвестора	<ul style="list-style-type: none"> • режим залучення іноземних інвестицій; • наявність економічних зон та офшорних територій, де діють певні пільги.
Активність населення у сфері інвестицій	<ul style="list-style-type: none"> • структура власності; • прогрес у сфері нерухомості; • можливість громадян інвестувати.

Джерело: сформовано автором за даними [5, с. 241].

Інвестиційна привабливість країни – це поєднання політичних, соціальних, інституційних, екологічних, макро- і мікроекономічних умов, які забезпечують стабільність інвестиційної діяльності як для вітчизняних, так і для зарубіжних інвесторів [15]. До факторів, що впливають на інвестиційну привабливість, належать: політичні та правові умови, стан кредитно-фінансової системи та

інституційного середовища, а також ситуація на внутрішнього ринку країни тощо (табл. 1.1).

Інвестиційна привабливість розглядається на різних рівнях, таких як країна, галузь, регіон та підприємство.

Інвестиційна привабливість галузі — це комплексна характеристика, яка включає в себе різноманітні економічні, фінансові, соціальні, політичні та правові аспекти, що визначають доцільність та вигідність вкладення капіталу в певну галузь економіки. Це поняття охоплює оцінку перспектив розвитку галузі, її стабільності, ризиків та потенціалу для отримання прибутку [22, с. 685].

Інвестиційна привабливість є суб'єктивною якістю суб'єктів господарювання, детермінантою в першу чергу є кількісна оцінка інвестиційного потенціалу. Ця оцінка охоплює макроекономічні характеристики, які служать об'єктивними умовами для інвестування. На ці умови впливають такі фактори, як наявність і різноманітність інвестиційних можливостей, а також економічний розвиток регіону [5, с. 237]. Наявність ресурсів і сировини, робоча сила, інновації, інституції, інфраструктура, фінанси, споживчий попит та інтелектуальний потенціал є ключовими факторами в оцінці інвестиційного потенціалу. Ці фактори разом сприяють створенню об'єктивних умов, необхідних для інвестицій, на які впливають як спектр інвестиційних можливостей, так і економічний прогрес регіону [5, с. 237]. Найважливішими при оцінці інвестиційного потенціалу є ресурсно-сировинні, трудові, інноваційні, інституціональні, інфраструктурні, фінансові, споживчі, та інтелектуальні фактори (рис. 1.1).

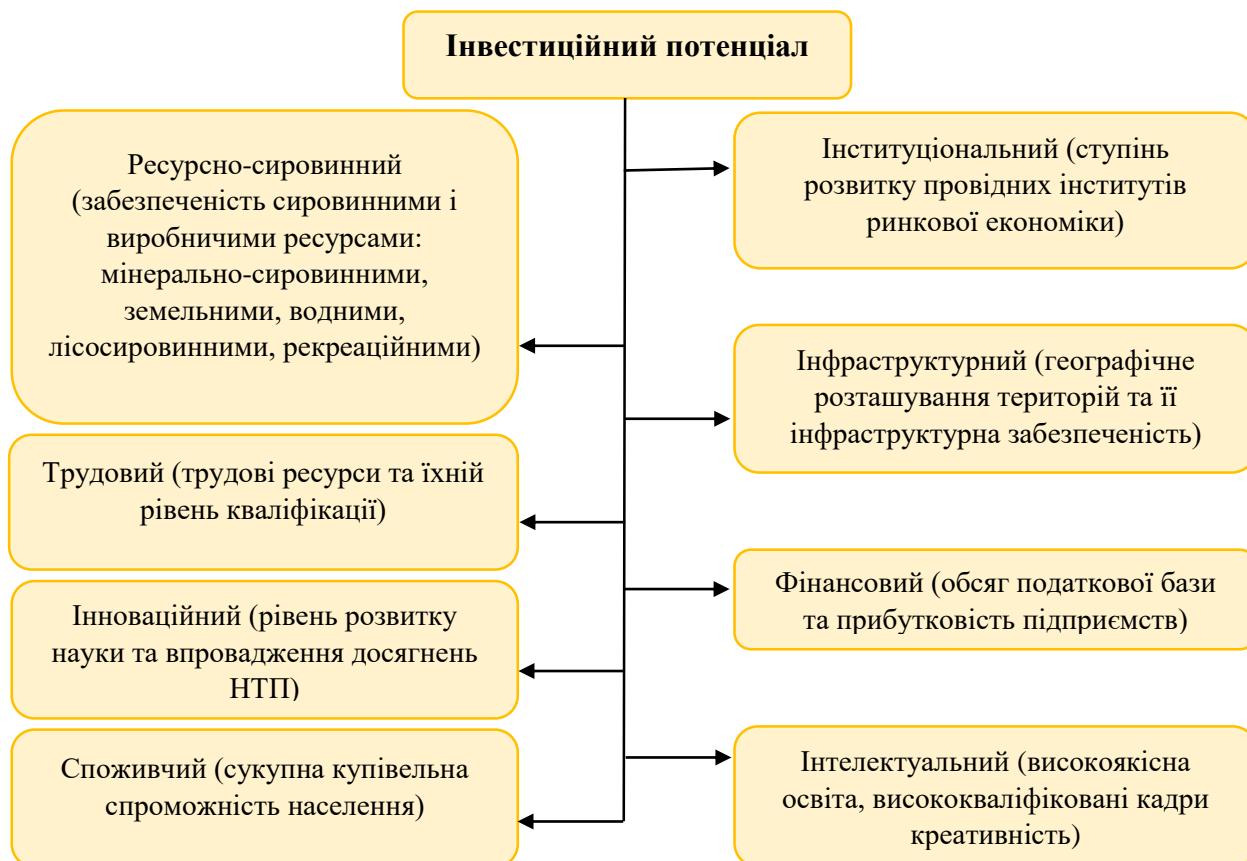

Рис. 1.1. Структура інвестиційного потенціалу країни

Джерело: сформовано та доповнено автором за даними [8].

Немає сфери, яка б не могла бути привабливою для інвестування, не лише як проєкт чи бізнес, але й як джерело прибутку. Висока привабливість для інвесторів галузі є важливим фактором для підвищення конкурентоспроможності та досягнення стійкого економічного росту. Багато компаній активно змагаються за додаткові фінансові ресурси для реалізації своїх майбутніх проєктів, проте інвестори зацікавлені в надійності вкладень, тому надають перевагу більш стійким справам, що дають змогу оцінити потенційний прибуток від інвестицій. Основною метою оцінки інвестиційної привабливості є визначення поточного стану та перспектив розвитку галузі або підприємства, ідентифікація заходів для підвищення цієї привабливості, визначення необхідного обсягу інвестицій, що відповідає рівню інвестиційної привабливості, а також досягнення загального позитивного впливу від використання залучених інвестиційних ресурсів. Економічна ситуація, в якій

функціонує та розвивається галузь, безпосередньо впливає на її інвестиційну привабливість. Через оцінку інвестиційної привабливості розкриваються загальні характеристики майбутнього потенціалу, рентабельності, ефективності та мінімізації ризику інвестування.

Під час оцінки інвестиційної привабливості підприємства основними є такі чинники:

- фінансовий стан охоплює різні фактори, такі як співвідношення позикових і власних коштів, коефіцієнти поточної та абсолютної ліквідності, коефіцієнт оборотності активів, рентабельність капіталу на чистий прибуток і рентабельність продажів на чистий прибуток;
- ринкове середовище включає такі міркування, як інвестиційний клімат, розвиток інфраструктури, інвестиційна привабливість галузі, стадія життєвого циклу основних продуктів, рівень конкуренції на товарному ринку, екологічний вплив і географічна структура продажів продукції;
- корпоративне управління передбачає оцінку частки державної власності, акцій у вільному обігу, винагороди членам правління, фінансової прозорості, розкриття інформації, дотримання прав дрібних акціонерів, дивідендів за фінансовий рік.

До факторів, що вкрай негативно можуть відобразитися на рішенні інвестора, відносять нестабільну фінансову ситуацію підприємства, недостатню кваліфікацію управлінського складу, неефективну структуру активів, суб'єктивна оцінка фінансово-економічного стану партнерів [9, с. 4].

Отже, одним з основних завдань суб'єкта інвестиційної діяльності є вибір об'єктів інвестування серед підприємств тих галузей, які мають найкращі перспективи розвитку і можуть забезпечити найвищу ефективність інвестицій. Це стосується не лише вибору напрямків капітальних вкладень, але й придбання фінансових інструментів. Основою для такого вибору є оцінка та прогнозування інвестиційної привабливості різних галузей економіки, зважаючи на інвестиційний клімат створений державою.

РОЗДІЛ 2.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

2.1. Економічний потенціал аграрного сектору економіки України

Аграрний сектор відіграє стратегічну роль в економіці України. Він включає всі складові економічної діяльності у сфері виробництва сільгосппродукції і продуктів харчування для кінцевого споживача. Аграрний сектор є одним з головних експортоорієнтованих і бюджетонаповнюючих секторів економіки України завдяки своєму місцю у загальній системі виробничих відносин, значному експортному потенціалу та вагомому внеску в забезпечення національної та світової продовольчої безпеки. У 2020-2021 рр. на аграрний сектор припадало 16 % ВВП, у ньому було зайнято 19 % працездатного населення. При цьому 78,2% господарств націлені на виробництво продукції рослинництва, що прослідковується по структурі (додаток А1).

Агропромисловий комплекс України, який відіграє роль важливого рушія розвитку економіки, продемонстрував серйозну вразливість до негативного впливу повномасштабного вторгнення РФ 24 лютого 2022 р. Повна або часткова окупація регіонів та їх сільськогосподарських угідь, руйнування налагоджених виробничо-технічних процесів та логістичних ланцюгів, знищення потужних продуктивних сил та ресурсного потенціалу, блокада морських портів стали основними викликами для фермерів у країні. У 2022 р. обсяги виробництва основних видів продукції рослинництва та тваринництва мали суттєвий спад, порівняно 2020 р. Найбільш чутливими виявилось виробництво яєць, що скоротилося на 26,3 %, овочевих культур – 22,8 %, вовни – 21,4 %, зернових культур та зернобобових – 17,1 % та молока – 16,2 %. Зростання обсягів виробництва у 2022 р. спостерігалось лише цукрового буряку та картоплі – на

8,7 % та 0,3 % відповідно (додаток А2). Дані тенденції спричинені наслідками повномасштабного вторгнення на територію України.

Незважаючи на складність умов, аграрний сектор України є експортоорієнтованим. За підсумками 2021 р. експортна виручка від реалізації сільськогосподарської продукції зросла на 24 % порівняно з показниками 2020 р. і досягла рівня 35,4 млрд дол. США, або 25,1 % від загального зовнішньоторговельного обігу товарів держави. У 2022 р. відбулося скорочення експортної виручки у галузі до 23,3 млрд дол. США (рис. 2.1.1).

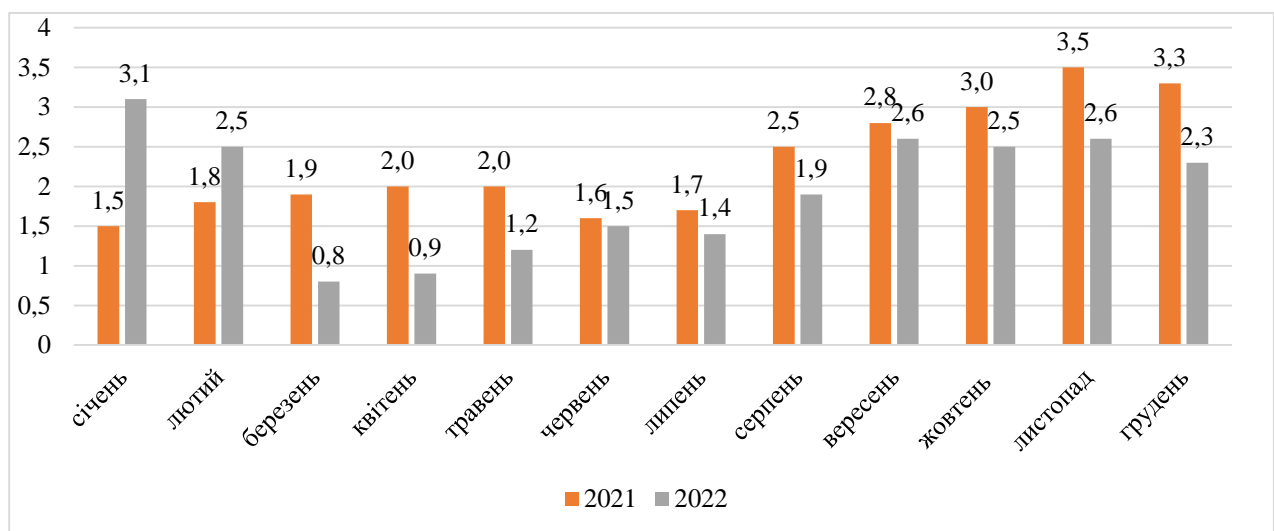

Рис. 2.1.1. Експортна виручка агропромислового комплексу України, млрд дол. США

Джерело: побудовано за даними [12].

Експортні поставки зростали у січні-лютому 2022 р., що дозволило уникнути значного розриву в обсягу експорту за рік. Водночас вартість аграрного експорту скоротилася у березні-квітні 2022 р. і послідовно зростала до листопада 2022 р., що відповідає термінам запуску «зернового коридору».

Обсяги експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції за період 2020-2022 рр. загалом зазнали змін (додаток Б). Загальна сума експорту зросла на 5,5 % у 2022 р. порівняно з 2020 р. Обсяги реалізації продукції тваринництва зросли на 23,9 % (особливо м'яса – на 41,7 %), продукції рослинництва – на 13,4 %.

У структурі експорту товарів частка продуктів тваринного походження та жирів майже не змінилася, а от частка товарів рослинного походження зросла з 53,6 % до 57,6 %. Також дещо змінилася структура експорту готової продукції сільського господарства (рис. 2.1.2).

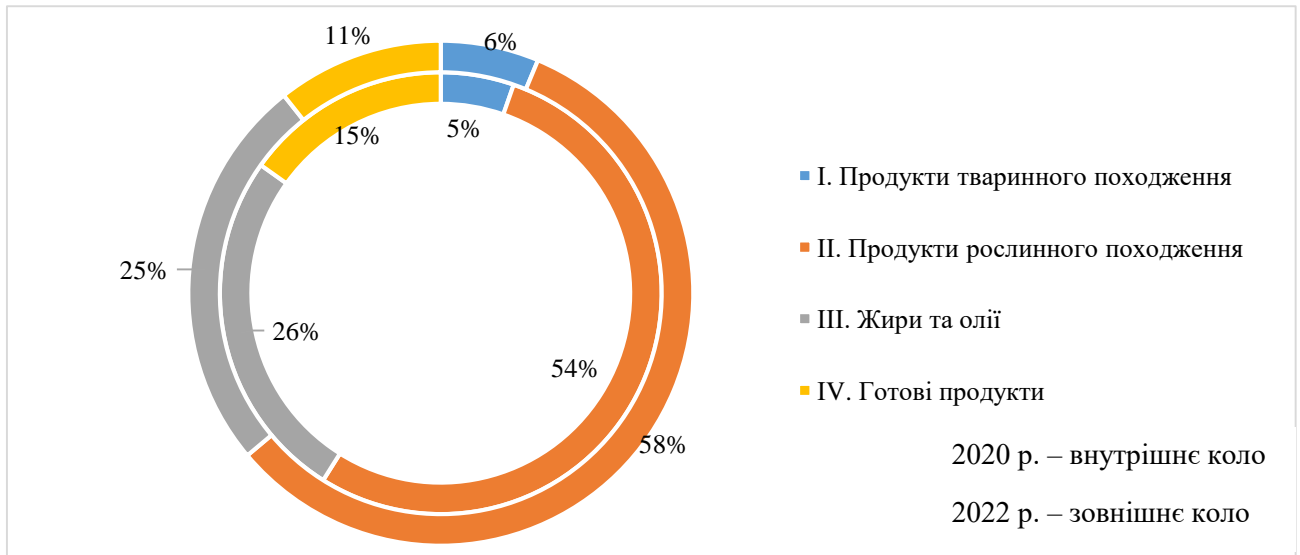

Рис. 2.1.2. Товарна структура аграрного експорту за групами, %

Джерело: побудовано за даними [4].

Імпорт сільськогосподарської та продовольчої продукції загалом у 2022 р. порівняно з 2020 р. скоротився на 7 %. В розрізі товарних груп Україна збільшила лише імпорт жирів та олій на 13,5 млн дол. США, або на 0,6 відсоткового пункту в структурі. Ввезення продуктів тваринного походження залишилося приблизно на тому ж рівні, проте у вартісному вимірі скоротилося на 82,9 млн дол. США. У І-й групі з п'яти товарів підвищення імпорту фіксується тільки по позиції «м'ясо» на 27,2 %. Продукція рослинництва отримала у 2022 р. частку 31,9 %, що на 1 пункт більше. Це відбулося за рахунок підвищення імпорту таких товарів, як овочі, ката, чай, борошно та рослинні матеріали. Обсяг імпорту готової продукції зазнав найбільшого скорочення у 2022 р. на 325,6 млн дол. США, або 11 %. З дев'яти товарних позицій збільшення мала продукція із зерна,

перероблених овочів і залишків готових товарів, тому і питома вага даної групи товарів знизилася до 43,8 % (рис. 2.1.3).

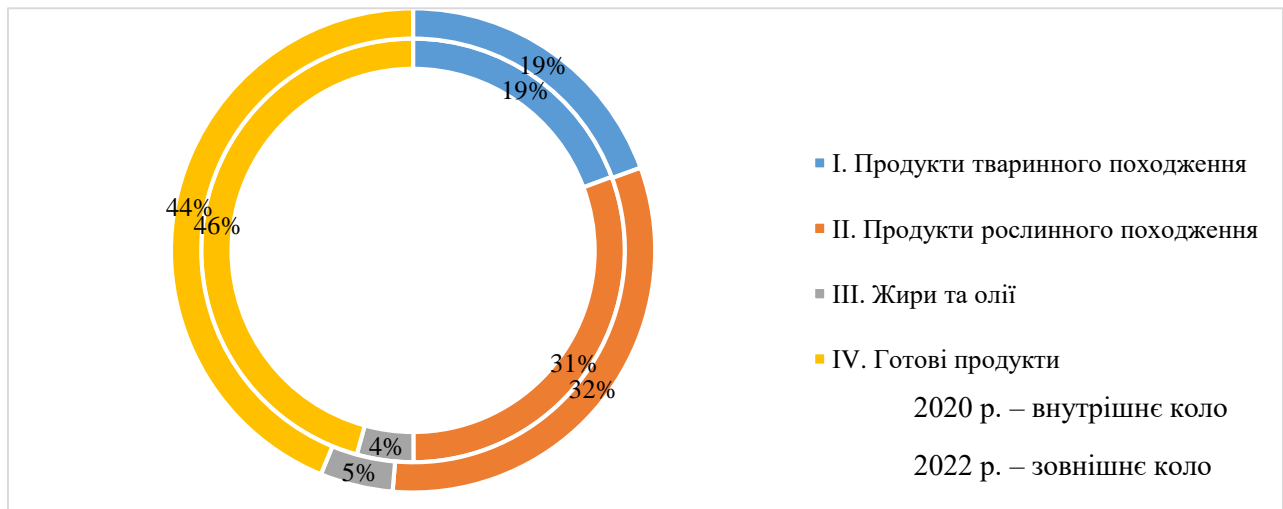

Рис. 2.1.3. Товарна структура аграрного імпорту за групами, %

Джерело: побудовано за даними [4].

Також у 2022 р. основними товарними позиціями за структурою імпорту сільськогосподарської продукції стали: їстівні плоди та горіхи – 11,0 %, риба та ракоподібні – 10,4 %, алкогольні та безалкогольні напою і оцет – 8,1 %, тютюнові вироби – 7,6 % та різні харчові продукти – 6,9 % (додаток В).

Географічна структура експорту аграрної продукції достатньо трансформувалася протягом трьох років (рис. 2.1.4).

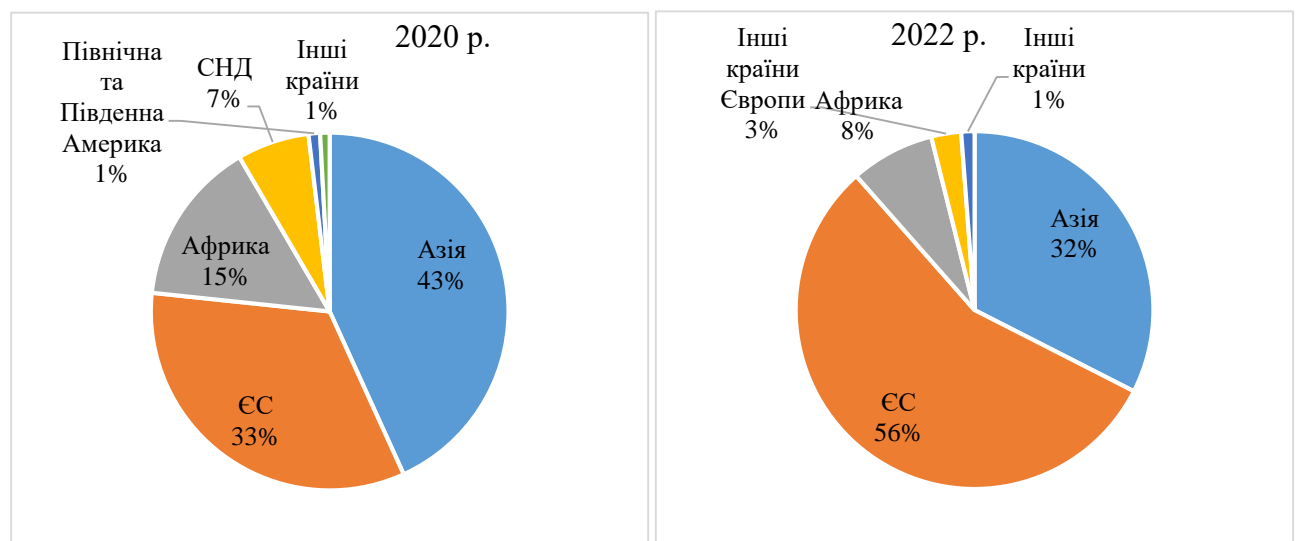

Рис. 2.1.4. Географічна структура експорту сільськогосподарської продукції, у 2020 та 2022 рр.

Джерело: побудовано за даними [4, 21].

У 2022 р. Азія вперше за 10 років втратила позиції головного імпортера, поступившись лише Європі. У 2022 р. загальна вартість поставок сільськогосподарської продукції до країн Азії становила 6,8 млрд дол. США, що на 45,7 % менше, ніж у 2021 р. Проте загальний обсяг експорту зріс на 7,2 % порівняно з 2020 р. Водночас вартість аграрного експорту до країн ЄС становила 11,7 млрд дол. США (на 77,6 % більше, ніж у 2021 р.) і склала 56 % експорту аграрної продукції до ЄС. Тоді як порівняно з 2019 р. обсяг експорту зріс у 1,5 рази. У 2022 р. вартість поставок аграрної продукції до країн Африки зменшилася на 55 % – до 1,6 млрд доларів США; частка Африки в аграрному експорті України склала 7,6 % [4]. Основними країнами імпортерами української аграрної продукції у 2022 р. були: Румунія – 13,9 % (3,5 млрд дол. США), Туреччина – 11,6 % (2,9 млрд дол. США), Польща – 9,4 % (2,3 млрд дол. США), Китай – 8,2 % (2 млрд дол. США) та Іспанія – 5,2% (1,3 млрд дол. США) [10]. При цьому в 2019 р. такими партнерами були: Китай 8,7% (2 млрд дол. США), Єгипет – 7,8% (1,7 млрд дол. США), Індія – 6,9% (1,55 млрд дол. США), Туреччина – 6,9% (1,54 млрд дол. США) та Нідерланди – 6,6% (1,48 млрд дол. США) [3, с. 13].

Загалом у 2020 р. та 2022 р. основними постачальниками аграрної продукції в Україні були країни Азії та ЄС (рис. 2.1.5).

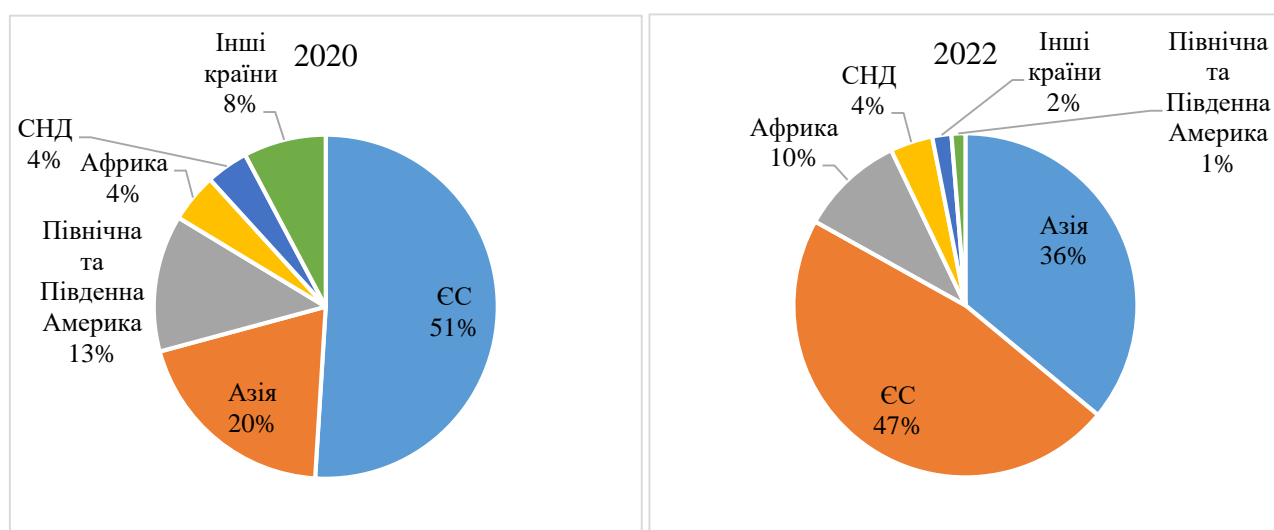

Рис. 2.1.5. Географічна структура імпорту до України у 2019 та 2022 рр., %

Джерело: побудовано за даними [4, 7].

Основними постачальниками агропродовольчої продукції для України у 2020 р. були: Польща – 10,7% (658,8 млн дол. США), Німеччина – 8,3% (510,5 млн дол. США), Туреччина – 6,8% (415,9 млн дол. США), Італія – 6,4% (393,9 млн дол. США) та США – 4,5% (279,9 млн дол. США) [3, с. 13]. Станом на 2022 р. (січень-червень) країнами-імпортерами для України стали: Китай – 10,2% (1028,3 млн дол. США), Польща – 9,6% (975,3 млн дол. США), Туреччина – 7,6% (773,2 млн дол. США), Нідерланди – 7,0% (710,7 млн дол. США) та Румунія – 6,8% (683,7 млн дол. США) [7, с. 10].

Таким чином, незважаючи на досить складну ситуацію, спричинену російським вторгненням, сільськогосподарська галузь залишається чи не єдиною сферою національної економіки, яка за сприятливої державної політики та фінансової підтримки може стати рушійною силою для відновлення економіки України.

2.2. Сучасний рівень інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України

Інвестиційна діяльність є важливою чинником розвитку кожної держави, стратегічним напрямом успішного функціонування економіки. На сьогодні, економіка України перебуває у кризовому стані, а інвестиційне середовище потребує формування сприятливих умов для залучення інвесторів. Іноземні інвестиції допомагають реалізовувати масштабні проєкти, сприяють трансферу нових технологій в країну, передових практик управління бізнесом та багато інших інноваційних рішень [11, с. 122].

Комплексним відображення привабливості економіки країни для інвесторів є рівень інвестиційної привабливості. Індекс міжнародної інвестиційної привабливості України демонструє стан бізнес-середовища, що опирається на експертні оцінки провідних представників компаній-членів Європейської бізнес асоціації (ЄБА) (рис. 2.2.1) [11, с. 123]. За період 2013-2022 рр. індекс інвестиційної привабливості України жодного разу не був позитивним.

Найвищий показник був зафіксований у 2017-2018 рр. і становив 3,09 балів. Зниження показника у 2019-2020 рр. вказує на погіршення інвестиційного клімату.

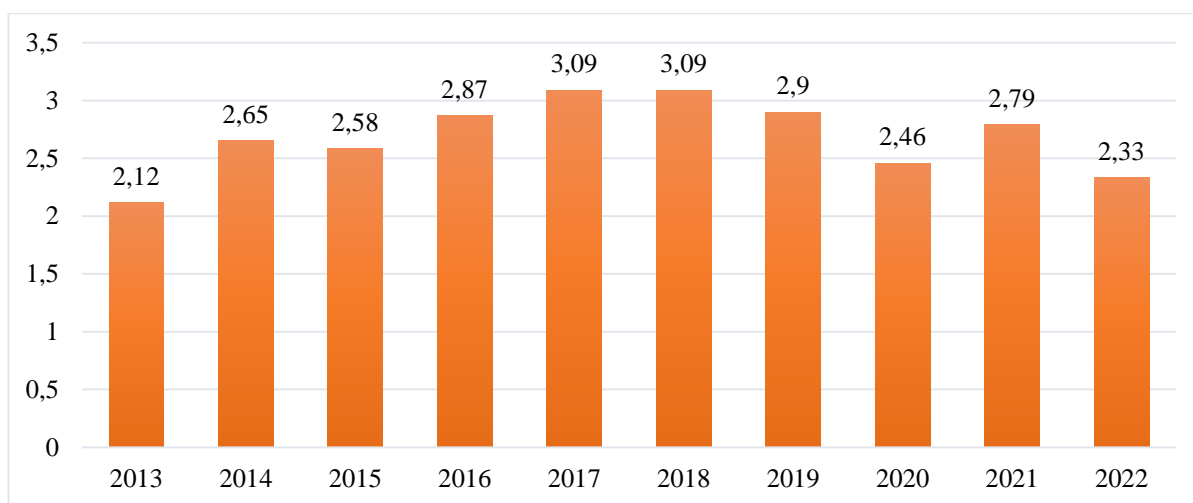

Рис. 2.2.1. Динаміка Індексу інвестиційної привабливості економіки України

Джерело: побудовано за даними [24].

Згідно дослідженнями ЄБА, факторами погіршення інвестиційного середовища в Україні були політична ситуація, корупція, несистемна судова та земельна реформи, а також відсутність кваліфікованого персоналу. Позитивними чинниками було визначено стабільність національної валюти, зниження інфляції, лібералізацію валютного законодавства та співробітництво з МФВ [11, с. 123].

Доказом незначного підвищення інвестиційної привабливості економіки України стало зростання вартості інвестованого іноземного капіталу у 2017-рр. (рис. 2.2.2). Проте економіка країни була не готовою до пандемії COVID-19, наслідки якої проявилися у 2020 р. Чинником наступної кризи стало повномасштабне вторгнення на територію України. Донори відкликали інвестиції, в результаті чого їх вартість у 2022 р. скоротилася на 92,4%. Тренди змін вартості капітальних інвестицій є аналогічним – у 2020 р. обсяги скоротилися на 32,7 %, у 2022 р. – на 17,6 %, порівняно з 2021 р. (додаток Г).

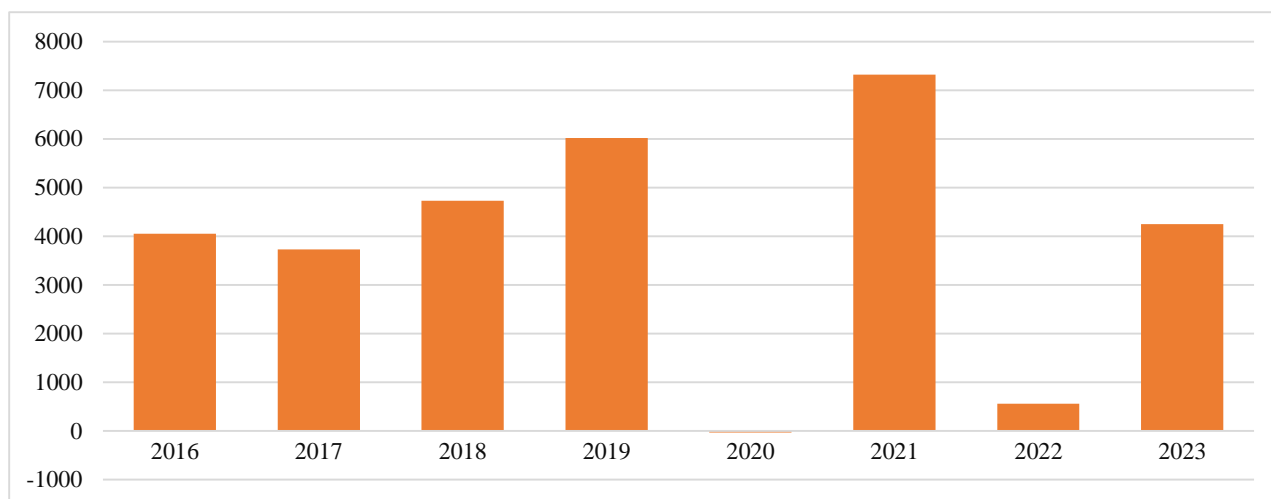

Рис. 2.2.2. Динаміка вартості прямих іноземних інвестицій в економіку України, млн дол. США

Джерело: побудовано за даними [16].

Основними вкладниками прямих інвестицій у 2022 р. стали такі країни, як Кіпр, що є офшорною зоною (27,5 %), Нідерланди (20 %), Великобританія

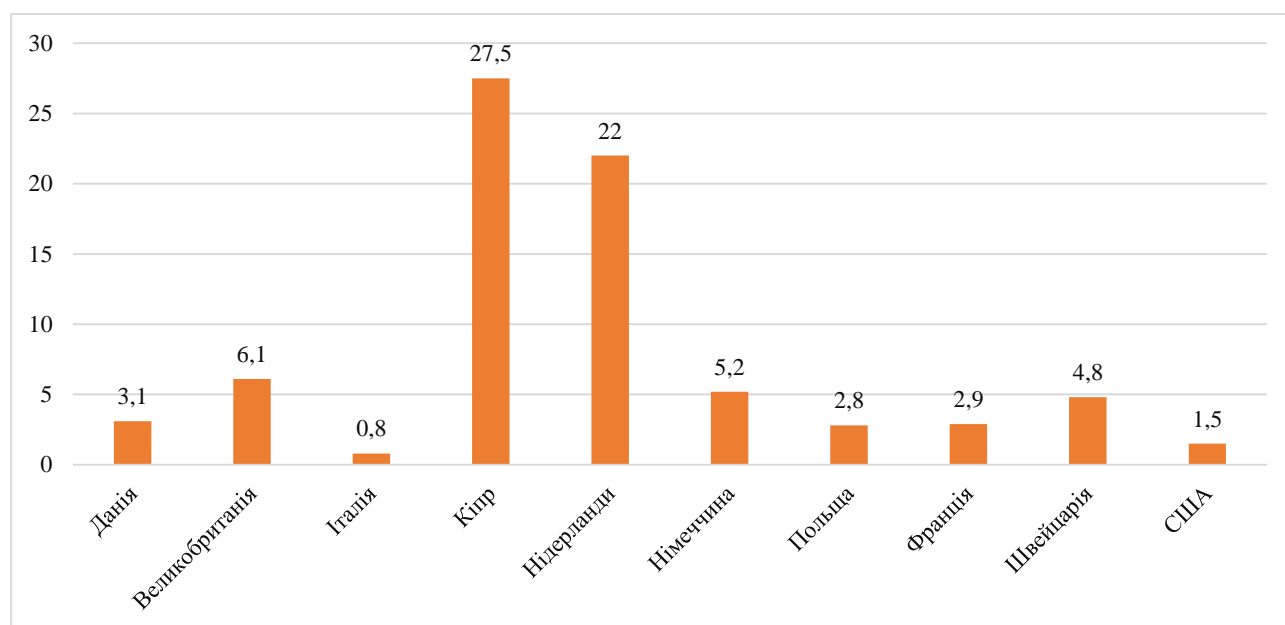

Рис. 2.2.3. Частка країн у структурі прямих іноземних інвестицій в економіку України, 2022 р., %

Джерело: побудовано за даними [9].

Важливим сектором для інвестицій є сільське господарство. Інвестиції в дану галузь визнані найбезпечнішими та найнадійнішими. Під час кризи або рецесії люди в останню чергу відмовляться від їжі, в міру зростання економіки споживання збільшується, а прибутки агропромислового сектору зростають. Це відбувається тому, що продукти харчування є основною потребою людей, і вони продовжують купувати їжу незалежно від економічних умов. Однак, в міру покращення економічної ситуації, люди мають більше грошей для витрат, і вони можуть дозволити собі купувати більше або якісніші продукти харчування. Аграрний сектор також є одним з небагатьох секторів, які можуть виграти від високої інфляції світової економіки [14]. Тобто сільське господарство в Україні є привабливою інвестиційною перспективою. Уряд України стимулює іноземних інвесторів для вкладення капіталу у проєкти в аграрній сфері.

У 2021 р. інвестиції в агропромисловий комплекс України склали понад 60 млн грн (додаток Г). Половина цих коштів була зорієнтована на проєкти в сфері тваринництва, включаючи будівництво ферм. Значна частина інвестицій була вкладена у проєкти у галузі свинарства. У сфері рослинництва основна частина інвестицій була направлена на будівництво елеваторів і сховищ для зберігання врожаю [15]. Як свідчать статистичні дані, на сільське господарство припадає лише 10–13 % загального обсягу капітальних інвестицій. У 2022 році було залучено 48,1 млн грн капітальних інвестицій, що на 14,7 млн грн або 23,4 % менше порівняно з попереднім роком.

Від обсягу інвестицій прямопропорційно залежить ефективність функціонування галузі. Так, за даними Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», за січень – вересень 2021 р. капітальні інвестиції в аграрний сектор становили 48,7 млрд грн, з яких 33,3 млрд було інвестовано у сільське господарство [12], що привело до відповідного підвищення Індексу росту за видами діяльності (рис. 2.2.4).

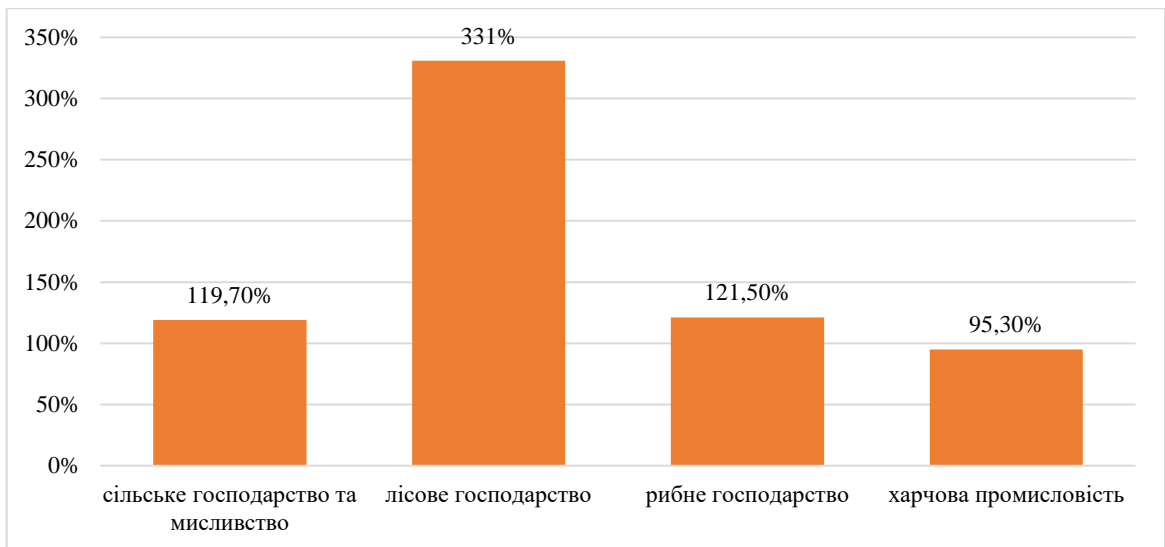

Рис. 2.2.4. Індекс росту за видами діяльності в аграрному секторі економіки України, 2021 р., %

Джерело: побудовано за даними [12].

Темпи зростання капітальних інвестицій в агросектор за 9 місяців 2022 року у 2,2 рази перевищили темпи зростання капітальних інвестицій в економіку країни в цілому. За даними інвестиційного порталу InVenture, у 2021 році в Україні в галузі сільського господарства та агробізнесу об'єм здійснених та анонсованих угод поглинань та злиття (M&A) становив 235 млн дол. США [23]. За обсягом інвестицій аграрний сектор посів друге місце з 19 угодами, за ним йдуть IT, будівництво, нерухомість та металургія. Іноземні компанії, такі як Louis Dreyfus, Limagrain, Fromageries Bel, AgroFeed Kft., Glencore Agriculture Limited Grain Alliance, Vaderstad, Glencore Agriculture Limited, Risoil S.A., Sierenz також інвестували в аграрний сектор. Слід зазначити, що ці компанії наразі працюють в українському сільському господарстві [19].

Одним з чинників підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора України стала земельна реформа. В Україні 43 млн га землі придатні для розвитку агробізнесу, близько 32 млн га перебувають у користуванні, з яких близько 24 млн га – в оренді. 30 найбільших сільськогосподарських підприємств орендують 5 млн га землі [21].

Аграрний сектор України є привабливим об'єктом для інвестування іноземного капіталу. Найбільшими донорами іноземного капіталу є Кіпр, Данія, Польща, Нідерланди, Німеччина, Франція та Великобританія (додаток Д). У 2018 році найбільші частки надходжень були з Кіпру – 30,7% та Нідерландів – 18,1%, у 2019-2020 рр. зміни були незначні пов'язані з пандемією COVID-19. Однак протягом цього періоду інвестиції з Кіпру дещо зменшилися, тоді як з Нідерландів зросли. Також у 2022 р., незважаючи на війну зростають інвестиції з Великобританії на 2,2 % та Швейцарії на 1,4%. Варто відзначити, що зросла частка надходжень з Польщі на 0,7%. Зменшилися прямі іноземні інвестиції з Данії, Німеччини, Франції та США [9].

Щодо галузевої структури іноземних інвестицій в аграрну економіку, то основну частку була спрямована на виробництво сільськогосподарської продукції (61 %). У той час як лише 19 % інвестицій іде на розвиток підприємств, які спеціалізуються на органічному виробництві. Також значний обсяг інвестицій спрямовується на виробництво продуктів харчування та переробки сільськогосподарської сировини (рис. 2.2.5). Це підкреслює високу привабливість аграрного сектору України для іноземних інвестицій, особливо в контексті розвитку сільськогосподарського виробництва.

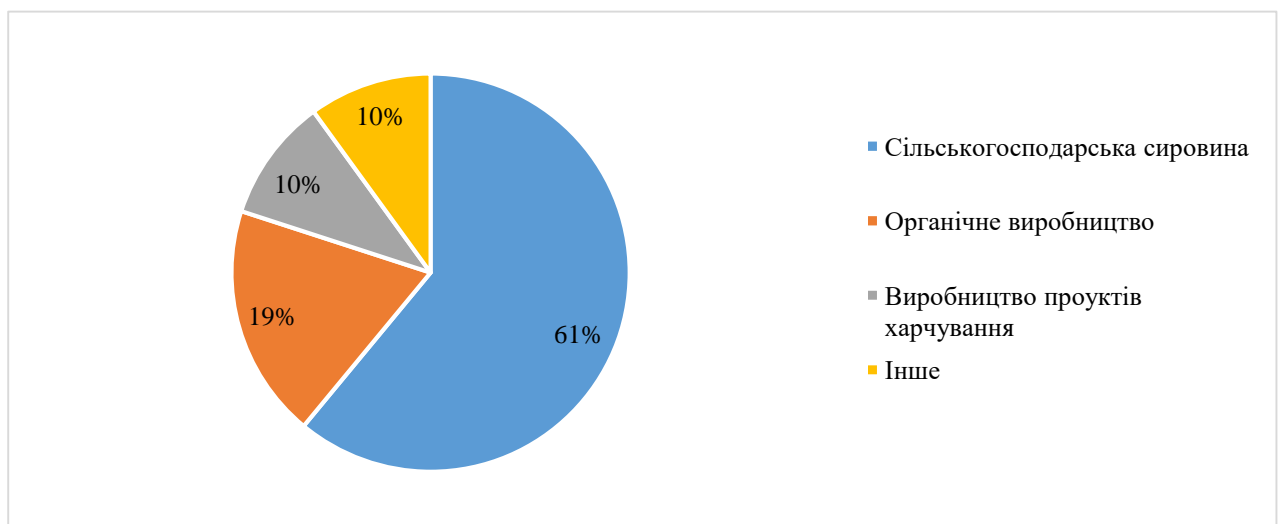

Рис. 2.2.5. Структура іноземних інвестицій у аграрний сектор економіки України за сферами, 2020 р., %

Джерело: побудовано за даними [25].

Слід зазначити, що бойові дії негативно впливають на розвиток аграрного сектору української економіки та знижують його інвестиційну привабливість. Згідно з даними ФАО, понад 150 000 фермерів і працівників у галузі сільського господарства відчували на собі наслідки війни, були примусово переміщені або втратили свої робочі місця. Ворожа сторона спрямовано атакує зерносховища, склади з продовольством та логістичну інфраструктуру, ускладнює експорт української сільськогосподарської продукції. Це призводить до зниження прибутків сільськогосподарських виробників, а в умовах браку електроенергії в наслідок ворожих обстрілів, постійно існує висока ймовірність погіршення якості продукції та втрати частини врожаю. Унаслідок широкомасштабної збройної агресії РФ були заблоковані українські чорноморські порти, які є основним каналом експорту аграрної продукції країни. Навіть після повернення українських земель із-під окупації відновлення родючості та урожайності ґрунтів є довготривалим процесом через їх розмінування. Загалом, аграрний сектор зазнав скорочення площі на 20 % у 2022 році в порівнянні з попереднім роком [10, с. 3].

Основою для визначення чинників, які можуть вплинути на успіх або невдачу інвестиційного проєкту, та розробити відповідні стратегії для використання можливостей та мінімізації ризиків є SWOT-аналіз інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України (рис. 2.2.6). Наразі, аграрний сектор економіки країни через військову інтервенцію не відноситься до інвестиційно привабливих. Однак сукупність об'єктивних чинників, вагомості аграрної сфери для економіки та суспільства в найближчій перспективі відновить її привабливість для інвесторів. Оскільки сільське господарство є однією з основних сфер, держава має визначити пріоритетом активізацію інвестиційних процесів у галузі і, не очікуючи закінчення війни, запроваджувати активну політику підвищення міжнародної інвестиційної привабливості аграрної сфери.

Рис. 2.2.6. SWOT-аналіз інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України

Джерело: власні дослідження.

Для прикладу, розглянемо ефективність впливу міжнародних іноземних інвестицій на розвиток аграрного сектору України на прикладі сільськогосподарського підприємства ПСП «Україна» в Житомирській області. Житомирська область посідає значне місце у аграрному бізнесі країни. Розвиток господарства ґрунтується на зерні. У 2021 р. обсяг виробництва зерна становив 2,6 млн тонн, що вдвічі перевищує показники 1990 р. При цьому площі під зернові культури у 2020 р. скоротилась на 25 тис. га (5%) порівняно з 1990 р. Значних урожаїв досягнуто завдяки збільшенню площ під кукурудзою та

підвищенню урожайності майже вдвічі у 2021 р. порівняно з 1990 р. - з 26,8 ц/га до 49,5 ц/га [1]. У тваринництві основний акцент зроблено на розвиток молочного і м'ясного скотарства. Позитивні результати спостерегаються у розвитку швидкозростаючих галузей тваринництва, таких як птахівництво, свинарство, козівництво та вівчарство. Незважаючи на великий спад чисельності ВРХ в регіоні протягом останніх років, продуктивність корів зросла у 1,9 рази. Якщо у 1990 р. середньорічний надій на корову становив 2776 кг молока, то у 2021 році 5097 кг [1].

Основними країнами-інвесторами сільського господарства Житомирської області є Данія, Німеччина, Франція, Кіпр та Нідерланди. У цілому, на Житомирщині понад 100 підприємств з вітчизняним та іноземним капіталом реалізують інвестиційні проєкти, зокрема в ПСП «Україна» (використовує 7,5 тис. га земельних угідь у Попільнянському районі) було завершено першу чергу будівництва насінневого заводу DEKALB з виробництва та обробки насіння, який обладнаний сучасною технікою від A & K Power Husker і Cimbria. Планується, що завод зможе виробляти до 750 тис. посівних одиниць кукурудзи на рік, а також матиме можливість працювати з насінням ріпаку. Підприємство має високий рівень автоматизації та комп'ютеризації у всіх процесах виробництва, а якість насіння відповідає найкращим світовим стандартам. На розвиток заводу було інвестовано 60 млн дол. США, з яких 35 млн було спрямовано на завершення першої черги, у яку входить установка сушарки. Зараз розпочато будівництво другої черги, де встановлюється додаткове обладнання для виробництва зеленої енергії. Планується, що 98% енергії, яку споживатиме завод, буде зеленою. Також передбачається розширення заводу для збільшення потужності приймання кукурудзи, і наразі ведеться закупівля додаткового обладнання [20].

Для розвитку галузі тваринництва ПСП «Україна» було побудовано першу та другу черги роботизованої молочно-товарної ферми. Весь комплекс збудований цілковито з нуля за найсучаснішими стандартами. Перша та друга черги інвестпроєкту включала комбикормовий цех, машинно-тракторний парк,

три ємності для зберігання зерна, 5 сіноховищ, 7 силосних ям, 4 лагуни, телятники, родильне відділення і корівник на 1900 корів. Обсяг інвестицій склав близько 370 млн грн, з них 180 млн грн. – вартість тваринницького комплексу [13].

Підприємство продовжує збільшувати обсяг експорту насіння з 2021 р. ПСП «Україна» успішно працює з надійними партнерами і не має проблем з площами для виробництва насінневої кукурудзи. Хоча попит на кукурудзу в Україні трохи знизився під час війни, проте експорт є важливим для підприємства, оскільки приносить доходи в бюджет.

Основним недоліком поточної інвестиційної діяльності в аграрному секторі Житомирської області є те, що фінансові ресурси спрямовуються більше на покращення основних виробничих показників сільськогосподарських підприємств та розбудову виробничої інфраструктури, а не на підтримку інноваційних галузей. Привабливість інвестування в інноваційні аспекти агровиробництва в регіоні залишається досить низькою.

Рис. 2.2.7. Переваги іноземного інвестування в ПСП «Україна»

Джерело: сформовано автором.

Іноземні інвестиції в ПСП «Україна» можуть принести взаємну вигоду як інвесторам, так і підприємству, сприяючи зростанню аграрного сектору України та задовольняючи зростаючий світовий попит на продовольство. Тому, доцільно вказати переваги для іноземного інвестора в ПСП «Україна» (рис. 2.2.7).

Незважаючи на війну, загалом іноземні інвестиції мали значний позитивний вплив на розвиток ПСП «Україна». Вони сприяли збільшенню виробництва, впровадженню нових технологій, розширенню ринків збуту та покращенню фінансових показників підприємства. Ефективна діяльність ПСП «Україна» також мала позитивний вплив на аграрний сектор України в цілому, сприяючи підвищенню продуктивності, створенню робочих місць, модернізації матеріально-технічної бази та зростанню експортного потенціалу.

РОЗДІЛ 3.

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Фінансові вкладення в агропромисловий комплекс України мають велике значення для його функціонування. Проте, існують чинники, що знижують привабливість інвестування у цю галузь, такі як висока капіталомісткість, вплив природних умов, низька ефективність управління та військово-політична ситуація в країні. Тому пошуку шляхів підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України є актуальною практичною проблемою.

За результатами SWOT-аналізу було сформульовано наступні рекомендації щодо підвищення інвестиційної привабливості та збільшення обсягів залучення капіталу в аграрну економіку України:

1. Удосконалити законодавчу базу в напрямку зниження рівня корупції та підвищення захисту права інвесторів, у тому числі вітчизняних. Законодавча база має ґрунтуватися на забезпеченні державою страхування, посилення гарантій безпеки та захисту іноземних інвесторів.

2. Адаптувати судову систему до європейських стандартів.

3. Відокремити політичні і бізнес-інтереси, зменшити вплив олігархії.

4. Зменшити податкове навантаження, особливо в тих випадках, коли кошти багаторазово реінвестуються у національну економіку. Впровадження різновидів податкових пільг, наприклад, звільнення від оподаткування інвестиційної діяльності, що спрямована на відновлення ґрунтів у територіях, де відбувалися бойові дії, для іноземних інвесторів.

5. Продовжувати роботи по створенню нових, включаючи альтернативні, логістичних маршрутів.

6. На національному рівні сприяти виявленню та усуненню потенційних інвестиційних ризиків.

7. Для зменшення високого рівня бюрократії, розробити спрощений адміністративний механізм отримання всіх необхідних документів та ліцензій, які потрібні іноземним інвесторам для початку провадження своєї діяльності.

Аналізуючи чинники, що перешкоджають залученню іноземних інвестицій у аграрний сектор, та можливі шляхи подолання цих перешкод через впровадження адаптивних та трансформаційних змін, важливо зосередитися на визначенні пріоритетних стратегій. Реалізація цих стратегій дозволить підсилити потенціал України у залученні іноземних інвестицій та сприятиме сталому соціально-економічному розвитку (рис. 3.1).

Комплексна інвестиційна стратегія

охоплює різноманітні методи та інструменти, включаючи створення інвестиційних альянсів, впровадження податкових пільг, покращення інфраструктури тощо.

Стратегія розвитку аграрного сектору

спрямована на покращення інвестиційного середовища для сільського господарства та сприяння виробництву сільськогосподарської продукції. Стратегія передбачає реалізацію сприятливих заходів на національному рівні для залучення іноземних інвесторів, зацікавлених у відбудові сільськогосподарської інфраструктури та відновленні земель, постраждалих від бойових дій.

Стратегія залучення інвестицій у регіональний розвиток

передбачає зосередження на зростанні та розвитку окремих регіонів України, одночасно створюючи привабливі інвестиційні перспективи в цих областях.

Стратегія співпраці з міжнародними фондами та установами

передбачає співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями та фондами для залучення інвестицій та розвитку співпраці.

Рис. 3.1. Пріоритетні стратегії в залученні інвестицій в аграрний сектор України

Джерело: сформовано автором на основі [17].

Підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України потребує не лише інституційної підтримки, а й дієвих практичних заходів (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Практичні інструменти активізації інвестиційних процесів в аграрній економіці

Джерело: сформовано автором на основі [18].

Розглянемо точніше практичні інструменти активізації інвестиційних процесів в аграрній економіці України. *Інвестиційний майданчик* — це певна

територія або земельна ділянка, яка спеціально підготовлена для залучення інвестицій та реалізації бізнес-проектів. Вона може включати в себе промислові парки, бізнес-парки, технопарки або інші зони, які мають відповідну інфраструктуру та умови для ведення бізнесу. Вибір інвестиційного майданчика є критичним етапом для будь-якого інвестиційного проекту. Надання інвестору інформації щодо доступних майданчиків для розвитку сільськогосподарського виробництва включає: розташування, що враховує географічне положення та інфраструктуру; площу земельної ділянки, зважаючи на розмір і конфігурацію; категорію земельної ділянки, відповідно до цільового призначення; форму власності, зокрема тип власності і права на використання; терміни та процедури отримання дозволу на використання, враховуючи складність і тривалість бюрократичних процедур; відстань до промислових зон, з урахуванням логістики та інфраструктурних зв'язків; наявність близьких виробничих об'єктів, що передбачає можливості кооперації та оцінку конкурентного середовища. Інші критерії включають екологічні вимоги, соціальні фактори, такі як наявність робочої сили та рівень кваліфікації населення, а також фінансові умови, включаючи вартість ділянки, податкові умови та можливість отримання пільг або грантів. Ці параметри допоможуть інвестору визначити оптимальне місце для реалізації проекту, з урахуванням всіх можливих ризиків та вигод.

В Україні за інвестиції та зовнішньоекономічні зв'язки відповідає кілька *організацій і державних органів*:

- Державне агентство з питань інвестицій та управління національними проектами України: Це агентство забезпечує впровадження стратегічно важливих проектів, які сприяють технологічному оновленню та розвитку ключових галузей реального сектору економіки України.

- Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (Мінекономрозвитку): Відповідає за розробку та реалізацію економічної політики, зокрема, у сфері інвестицій та зовнішньоекономічної діяльності.

- **UkraineInvest:** Урядовий офіс із залучення та підтримки інвестицій, що сприяє залученню прямих іноземних інвестицій та допомагає існуючим інвесторам у розширенні їхнього бізнесу в Україні.

- **Export Promotion Office (Експортно-кредитне агентство):** Підтримує українські компанії в їхніх зусиллях щодо виходу на міжнародні ринки.

Наступними діями є ухвалення закону щодо державно-приватного партнерства у аграрному секторі України як правової основи для співпраці між державою та приватними інвесторами з метою залучення інвестицій та технологічного оновлення сільського господарства. Розробка закону включає аналіз поточного стану сектору, визначення цілей та завдань, розробку умов і механізмів укладання договорів, створення стимулів для інвесторів, організацію процесу впровадження, проведення громадських консультацій, а також прийняття законопроекту у Верховній Раді та його реалізацію на практиці. Законопроект сприятиме розвитку інфраструктури, підвищенню ефективності використання ресурсів та зміцненню конкурентоспроможності аграрного сектору України.

Також, співпраця між урядовими установами та інвесторами на базі угод про державно-приватне партнерство передбачає створення сприятливих умов для інвестиційних проєктів в сільському господарстві. Це може включати надання податкових пільг, відшкодування частини витрат, пов'язаних з проєктуванням, будівництвом, реконструкцією, ремонтом та експлуатацією об'єктів нерухомості, а також інші заходи для залучення та підтримки інвестицій у розвиток інфраструктури та економіки. Така співпраця сприяє створенню сприятливого клімату для бізнесу та сприяє економічному зростанню країни.

Окрім зазначеного важливим також ідентифікація критично важливих сфер для інвестування капіталу, якими є відновлення інфраструктури та розмінування земель. Зараз розмінування потребує близько 83 тис. км², повідомляє Асоціація саперів України. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО) надала попередні оцінки, згідно з якими процес розмінування обійдеться приблизно в 1,25 євро за км², потреба на знищення кожної окремої протипіхотної міни становитиме 0,56 євро. З огляду на масштаби території розмінування,

прогнозується, що загальні витрати перевищать 10 млрд дол. США. Тому фінансова підтримка іноземних інвесторів має вирішальне значення для успішного очищення земельних ресурсів України. Критично важливими також є інвестиції у відновлення сільськогосподарської інфраструктури, оскільки приблизно чверть такої інфраструктури зазнала пошкоджень через бойові дії.

Пріоритетними напрямками залучення інвестиційних фінансових ресурсів на найближчу перспективу в Україні також є розвиток інфраструктури, модернізація енергетичного сектору, підтримка аграрного сектору, інвестиції в інноваційні технології, розвиток цифрових технологій та екологічні проекти. Важливими є ініціативи, спрямовані на покращення умов для бізнесу, зокрема спрощення податкового та регуляторного середовища, стимулювання підприємництва та підтримка малих та середніх підприємств. Така стратегія сприятиме стабільному економічному зростанню, підвищенню конкурентоспроможності та створенню нових робочих місць у країні.

Конфлікт в Україні триває, приносячи значні збитки, що оцінюються сотнями мільярдів доларів. Країна-агресор руйнує будівлі, підприємства, інфраструктуру та земельні ресурси України. Відтак, всі галузі економіки потребують зовнішньої фінансової підтримки у вигляді інвестицій. В зазначених умовах успішність аграрного сектору та його сталий розвиток в значній мірі залежать від ефективного регулювання, підтримки та стимулювання іноземної інвестиційної діяльності державою. Державі слід сприяти створенню адаптивної нормативної бази та забезпечувати економічний та правовий захист інвестицій, не втручаючись при цьому в їх діяльність. Важливо розширити сферу дії державних гарантій для забезпечення захисту іноземних інвесторів, що дозволить їм бачити стійкість та низький ризик інвестування та створить умови для розвитку аграрного сектору. Ефективна інвестиційна політика в сільському господарстві дозволить пережити українському аграрному сектору фінансову, матеріальну та технологічну кризу.

ВИСНОВКИ

1. Інвестиційна привабливість галузі — це комплексна характеристика, яка включає в себе різноманітні економічні, фінансові, соціальні, політичні та правові аспекти, що визначають доцільність та вигідність вкладення капіталу в певну галузь економіки. Це поняття охоплює оцінку перспектив розвитку галузі, її стабільності, ризиків та потенціалу для отримання прибутку. Одним з основних завдань суб'єкта інвестиційної діяльності є вибір об'єктів інвестування серед підприємств тих галузей, які мають найкращі перспективи розвитку і можуть забезпечити найвищу ефективність інвестицій. Це стосується не лише вибору напрямків капітальних вкладень, але й придбання фінансових інструментів. Основою для такого вибору є оцінка та прогнозування інвестиційної привабливості різних галузей економіки, зважаючи на інвестиційний клімат створений державою.

2. Агропромисловий комплекс України, який відіграє роль важливого рушія розвитку економіки, продемонстрував серйозну вразливість до негативного впливу повномасштабного вторгнення РФ 24 лютого 2022 р. Повна або часткова окупація регіонів та їх сільськогосподарських угідь, руйнування налагоджених виробничо-технічних процесів та логістичних ланцюгів, знищення потужних продуктивних сил та ресурсного потенціалу, блокада морських портів стали основними викликами для фермерів у країні. У 2022 р. обсяги виробництва основних видів продукції рослинництва та тваринництва мали суттєвий спад, порівняно 2020 р. Незважаючи на складність умов, аграрний сектор України є експортоорієнтованим. За підсумками 2021 р. експортна виручка від реалізації сільськогосподарської продукції зросла на 24 % порівняно з показниками 2020 р. і досягла рівня 35,4 млрд дол. США, або 25,1 % від загального зовнішньоторговельного обігу товарів держави. У 2022 р. відбулося скорочення експортної виручки у галузі до 23,3 млрд дол. США. Імпорт сільськогосподарської та продовольчої продукції загалом у 2022 р. скоротився на 7 %. Основними країнами імпортерами української аграрної продукції у 2022 р. були:

Румунія – 13,9 % , Туреччина – 11,6 % , Польща – 9,4 % , Китай – 8,2 % та Іспанія – 5,2%. Також станом на 2022 р. (січень-червень) країнами-імпортерами для України стали: Китай – 10,2%, Польща – 9,6%, Туреччина – 7,6%, Нідерланди – 7,0% та Румунія – 6,8%.

3. Основними вкладниками прямих інвестицій у 2022 р. стали такі країни, як Кіпр, що є офшорною зоною (27,5 %), Нідерланди (20 %), Великобританія (6,1 %), Німеччина (5,8 %) та Швейцарія (4,8 %). Важливим сектором для інвестицій є сільське господарство. Інвестиції в дану галузь визнані найбезпечнішими та найнадійнішими. У 2021 р. інвестиції в агропромисловий комплекс України склали понад 60 млн грн. На сільське господарство припадає лише 10–13% загального обсягу капітальних інвестицій. У 2022 році було залучено 48,1 млн грн капітальних інвестицій, що на 14,7 млн грн менше, ніж у 2021 році або на 23,4%. Найбільшими інвесторами в аграрний сектор України є Кіпр, Данія, Польща, Нідерланди, Німеччина, Франція та Великобританія. Щодо галузевої структури іноземних інвестицій в аграрну економіку, то основну частка була спрямована на виробництво сільськогосподарської продукції (61 %). У той час як лише 19 % інвестицій іде на розвиток підприємств, які спеціалізуються на органічному виробництві. Також значний обсяг інвестицій спрямовується на виробництво продуктів харчування та переробки сільськогосподарської сировини.

4. Визначено чинники, які можуть вплинути на успіх або невдачу інвестиційного проекту, за допомогою SWOT-аналізу інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України. Наразі, аграрний сектор економіки країни через військову інтервенцію не відноситься до інвестиційно привабливих. Однак сукупність об'єктивних чинників, вагомості аграрної сфери для економіки та суспільства в найближчій перспективі відновить її привабливість для інвесторів. Оскільки сільське господарство є однією з основних сфер, держава має визначити пріоритетом активізацію інвестиційних процесів у галузі і, не очікуючи закінчення війни, запроваджувати активну політику підвищення міжнародної інвестиційної привабливості аграрної сфери.

5. Ефективність впливу міжнародних іноземних інвестицій на розвиток аграрного сектору України Було розглянуто на прикладі сільськогосподарського підприємства ПСП «Україна» в Житомирській області. Основними країнами-інвесторами підприємства є Німеччина та Нідерланди. На розвиток насінневого заводу інвестовано 60 млн дол США. Було закінчено першу чергу заводу, вартість якої близько 35 млн дол США. Для розвитку галузі тваринництва ПСП «Україна» було побудовано першу та другу черги роботизованої молочно-товарної ферми. Обсяг інвестицій склав близько 370 млн грн, з них 180 млн грн. – вартість тваринницького комплексу. Основними перевагами для іноземного інвестора в ПСП «Україна» є сучасне обладнання та технології, досвідчений персонал, доступ до ринків та географічне розташування.

6. АПК України має великий інвестиційний потенціал завдяки своїм природним ресурсам та ринковим можливостям. Сприятливий клімат для бізнесу та постійний попит на продукцію створюють перспективи для інвестування в цей сектор української економіки. Проте, виникає багато негативних аспектів через війну, тому, основними напрямками залучення іноземного капіталу на найближчу перспективу в Україні є розвиток інфраструктури, модернізація енергетичного сектору, підтримка аграрного сектору, інвестиції в інноваційні технології, розвиток цифрових технологій та екологічні проекти. Важливими є ініціативи, спрямовані на покращення умов для бізнесу, зокрема спрощення податкового та регуляторного середовища, стимулювання підприємництва та підтримка малих та середніх підприємств. Така стратегія сприятиме стабільному економічному зростанню, підвищенню конкурентоспроможності та створенню нових робочих місць у країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агропромисловий комплекс, промисловість та інвестиції: досягнення Житомирської області за 30 років Незалежності України. Житомирська обласна рада. 2021. URL: <https://zt.gov.ua> (дата звернення: 24.05.2024).
2. Анатійчук В. В. Інвестиції: поняття та правова характеристика. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства. №56. 2021. С. 30-31
3. Демчак І. М., Митченко О. О. Зовнішньоторговельний обіг продукції АПК. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. 2020. С. 50.
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Заблоцький Б. Ф. Розміщення продуктивних сил України. Національна макроекономіка: посібник. 2003. С. 368.
6. Закон України «Про інвестиційну діяльність» №1560-XII від 18 вересня 1991 р. (зі змінами і доповненнями згідно ЗУ). Верховна Рада України. №47. 1991. С. 646.
7. Івченко В. М., Майданюк О. Е. Зовнішньоторговельний обіг продукції АПК. Міністерство аграрної політики та продовольства України. 2022. С. 36
8. Китайчук Т. Г. Інвестиційна привабливість: теоретичний аналіз та впливові фактори. Економіка та суспільство. №54. 2023. С. 6.
9. Лякін Д. С. Теоретичні концепції формування інвестиційної привабливості аграрного підприємства. Матеріали XVIII Всеукраїнської практично-пізнавальної конференції. 2018. URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/38-vosma-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-konferentsiya-naukova-dumka-suchasnosti-i-majbutnogo/109-teoretichnij-kontsept-formuvannya-investitsinjoji-privablivosti-agrarnogo-pidpriemstva> (дата звернення: 03.05.2024).
10. Мазуркевич І. О. Дослідження методичних підходів оцінки інвестиційної привабливості підприємств агропромислового комплексу. Економіка та суспільство. №53. 2023. С. 6.

11. Мамченко Т. С. 2023. Вплив російсько-української війни на інвестиційний клімат в Україні. Мировідбудова та глобальне економічне зростання: фокус дипломатії: збірник матеріалів ІХ науково-практичної студентської конференції (м. Житомир, 23 листопада 2023 року). Житомир: Вид-во «Поліський національний університет». 2023. С. 122-123
12. Міністерство аграрної політики і продовольства України: офіційний веб-сайт. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення: 11.05.2024).
13. На Житомирщині відкрили першу в Україні надсучасну ферму. AgroNews. 2021. URL: <https://agronews.ua/news/na-zhytomyrshhyni-vidkryly-pershу-v-ukrayini-nadsuchasnu-fermu/> (дата звернення: 24.06.2024).
14. Овандер Н. Л. Інвестування: навчально-методичний посібник. Житомир: ЖТУ. 2005. С. 179.
15. Примаченко І. Ф., Рассаднікова, С. І. Модернізація економіки України: інвестиційний аспект та сучасні виклики. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. №43. 2020. С. 31-37.
16. Прокопчук О. А. Інтернаціоналізація та міжнародна безпека: логіка взаємозв'язку та виклики. Наукові читання. 2024. С. 63.
17. Реалії та перспективи розвитку аграрного сектору України у контексті європейських пріоритетів – Український журнал прикладної економіки та техніки. Український журнал прикладної економіки та техніки. URL: <http://ujae.org.ua/realiyi-ta-perspektyvy-rozvytku-agrarnogo-sektoru-ukrayiny-u-konteksti-yevropejskyh-priorytetiv/> (дата звернення: 31.05.2024).
18. Свіргун А. Вплив іноземних інвестицій на розвиток підприємств АПК України. 2024. С. 93
19. Сільське господарство в Україні. DLF attorneys-at-law. 2020. URL: <https://dlf.ua/ua/silске-gospodarstvo-v-ukrayini/#main> (дата звернення: 20.05.2024).
20. Служба новостей. Bayer почав будівництво другої черги насінневого заводу в Житомирській області. 2023. URL: <https://latifundist.com/novosti/64005-bayer->

pochav-budivnitstvo-drugoyi-cherhi-nasinnyevogo-zavodu-v-zhitomirskij-oblasti (дата звернення: 24.05.2024).

21. Способи інвестувати в сільське господарство України та світу. Спецпроект Міністерства фінансів України. 2021. URL: <https://special.minfin.com.ua/ua/sicapital/investyciyi-v-silске-hospodarstvo> (дата звернення: 16.05.2024).
22. Степанова А., Овчаренко Т. Методичні підходи щодо визначення інвестиційної привабливості галузей України. Економічні науки. 2022. С. 685.
23. Топ-10 країн-імпортерів української аграрної продукції під час війни. Юридична газета – онлайн версія. 2022. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/top10-krayinimporteriv-ukrayinskoyi-agrarnoyi-produkciyi-pid-chas-viyni.html> (дата звернення: 11.05.2024).
24. European Business Association. 2023. URL: <https://eba.com.ua/indeks-investytsijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-vidnovyvsvya-do-kovidnogo-znachennya/> (дата звернення: 30.05.2024).
25. Global Food and Agriculture Investment Outlook. FAO. 2020. URL: <https://www.fao.org/policy-support/tools-and-publications/resources-details/ru/c/1330453/> (дата звернення: 22.05.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А1

Структура валової продукції сільського господарства України

	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2022 р./2020 р.	
	млн грн	% у структурі	млн грн	% у структурі	млн грн	% у структурі	+/-	%
Продукція с/г всього у т. ч.	612121,5	100,0	712566,3	100,0	534380,3	100,0	-77741,2	87,30
рослинництва	473377,0	77,3	580267,7	81,4	417907,6	78,2	-55469,4	88,28
тваринництва	138744,5	22,7	132298,6	18,6	116472,7	21,8	-22271,8	83,95

Джерело: за даними [4].

Додаток А2

Валове виробництво продукції сільського господарства, 2020-2022 рр.,**тис. т.**

	Вид продукції	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022/2020, %
Обсяг виробництва (валовий збір) сільськогосподар	зернові та зернобобові	64933	86010	53864	82,95
	буряк цукровий фабричний	9150	10854	9942	108,66
	соняшник	13110	16392	11329	86,41
	картопля	20838	21356	20900	100,30
	овочеві	9653	9935	7512	77,82
	плодові та ягідні	2024	2235	1995	98,57
Виробництво основних видів продукції тваринництва	м'ясо (у забійній масі)	2477,5	2438,3	2206,7	89,07
	молоко	9263,6	8713,9	7767,7	83,85
	яйця, млн шт	16167,2	14071,3	11921,8	73,74
	вовна	1573	1497	1237	78,64

Джерело: за даними [4].

**Обсяги експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції
у 2020-2022 рр., млн дол. США**

Код та назва товару	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р./2020 р., %
Усього	22179,4	27708,9	233890,0	105,5
I. Продукти тваринного походження	1188,2	1345,2	1471,8	123,9
01 живі тварини	51,5	40,9	38,8	75,4
02 м'ясо	652,1	845,6	923,8	141,7
03 риба	42,2	57,2	42,4	100,4
04 молоко, яйця; мед	426,5	378,5	452,1	106,0
05 інші продукти	15,6	23,1	1,5	9,5
II. Продукти рослинного походження	11883,2	15538,0	13472,7	113,4
06 живі рослини	5,7	8,1	5,0	86,4
07 овочі	168,2	196,6	102,7	61,1
08 плоди та горіхи	238,4	368,2	313,0	131,3
09 кава, чай	15,0	15,9	11,0	73,1
10 зернові культури	9410,7	12343,9	9108,2	96,8
11 борошно промислове	154,5	148,3	139,4	90,2
12 плоди олійних	1842,4	2435,2	3757,7	у 2 р.
13 шелак	0,9	3,6	2,4	у 2,5 р.
14 матеріали	47,4	18,3	33,5	70,7
III. Жири та олії	5746,9	7037,2	5948,6	103,5
IV Готові продукти	3361,0	3788,5	2496,9	74,3
16 з риби, м'яса	22,6	28,9	30,8	136,6
17 цукор	250,3	246,5	299,6	119,7
18 какао	201,4	224,0	147,0	73,0
19 із зерна	313,1	414,6	251,8	80,4
20 переробки овочів	172,6	200,6	222,6	129,0
21 різні продукти	159,6	177,3	119,7	75,0
22 напої; оцет	223,7	310,5	204,7	91,5
23 залишки	1576,5	1733,3	1081,8	68,6
24 тютюн	441,4	453,0	138,8	31,5

Джерело: за даними [4].

Додаток В

**Обсяги імпорту сільськогосподарської та продовольчої продукції у
2020-2022 рр., млн дол. США**

Код і назва товару	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р./2020 р., %
Усього	6498,3	7747,0	6041,1	93,0
I. Продукти тваринного походження	1258,1	1594,0	1175,2	93,4
01 живі тварини	80,9	91,3	62,6	77,3
02 м'ясо	165,0	214,5	209,9	127,2
03 риба	680,6	875,1	627,5	92,2
04 молоко, яйця; мед	308,4	384,5	248,2	80,5
05 інші продукти	23,2	28,5	27,0	116,4
II. Продукти рослинного походження	1989,3	2130,5	1927,0	96,9
06 живі рослини	48,8	73,8	48,6	99,5
07 овочі	262,6	250,4	352,5	134,3
08 плоди та горіхи	795,6	835,7	662,8	83,3
09 кава, чай	251,3	266,7	275,0	109,4
10 зернові культури	178,9	166,1	153,7	85,9
11 борошно промислове	35,2	59,1	43,3	123,0
12 плоди олійних	388,2	449,3	359,2	92,5
13 шелак	28,0	27,9	30,1	107,2
14 матеріали	0,7	1,5	1,9	у 2,7 р.
III. Жири та олії	280,4	444,0	293,9	104,8
IV. Готові продукти	2970,6	3578,4	2645,1	89,0
16 з риби, м'яса	160,7	182,3	142,6	88,8
17 цукор	74,1	171,6	70,2	94,7
18 какао	375,9	442,0	246,4	65,6
19 із зерна	241,5	291,0	246,4	102,0
20 переробки овочів	209,0	261,8	215,0	102,9
21 різні продукти	485,1	561,3	415,2	85,6
22 напої; оцет	587,4	719,2	489,8	83,4
23 залишки	278,1	346,7	361,8	130,1
24 тютюн	558,8	602,5	457,6	81,9

Джерело: за даними [4].

Додаток Г

**Динаміка вартості інвестицій у сільське господарство України,
2018-2022 рр.**

Показник	Роки					2022 р. до 2018 р. +/-
	2018	2019	2020	2021	2022	
Капітальні інвестиції в економіку, млрд грн	578,7	624,0	419,8	474,4	390,9	-187,8
Капітальні інвестиції в сільське господарство, млн грн	66,1	59,12	50,7	62,8	48,1	-18
Питома вага інвестицій у сільське господарство, %	11,4	9,5	10,0	13,2	12,3	0,9

Джерело: за даними [14].

Додаток Д

**Географічна структура прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор
України, %**

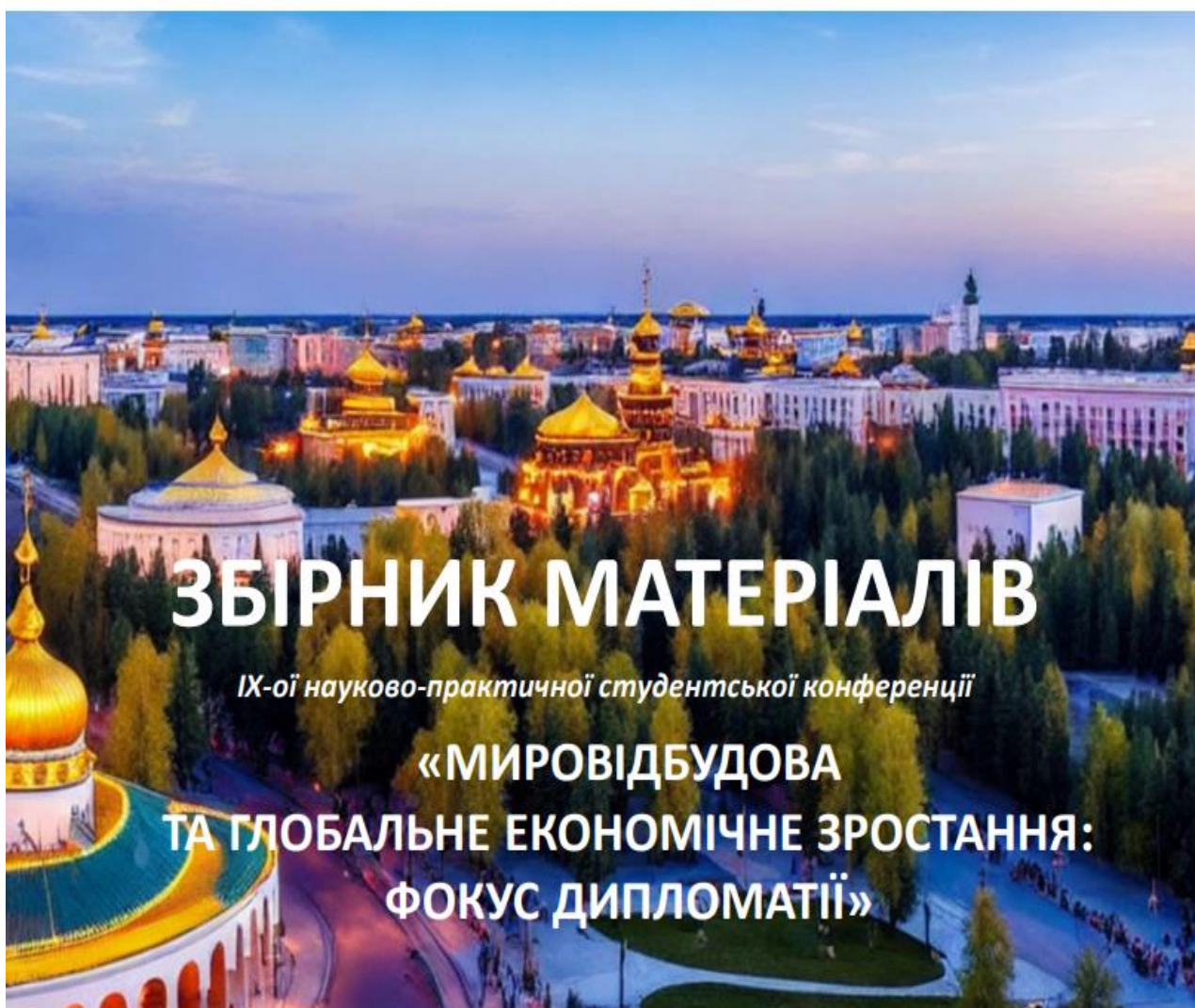
Країна	Роки					2022 р. до 2018 р. +/-
	2018	2019	2020	2021	2022	
Данія	3,9	3,6	3,4	3,2	3,1	-0,8
Великобританія	3,9	5,6	5,9	6,0	6,1	2,2
Італія	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8	0
Кіпр	30,7	30,8	29,1	27,7	27,5	-3,2
Нідерланди	18,1	19	21,6	22,3	22	3,9
Німеччина	6,3	5,2	5,2	5,4	5,2	-1,1
Польща	2,1	2,1	2	2,9	2,8	0,7
Франція	3,9	4	3,3	2,7	2,9	-1
Швейцарія	3,4	4,3	4,9	4,6	4,8	1,4
США	2,1	2,2	2	1,7	1,5	-0,6

Джерело: за даними [9].

ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

*Кафедра міжнародних економічних
відносин та європейської інтеграції*

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

ІХ-ої науково-практичної студентської конференції

**«МИРОВІДБУДОВА
ТА ГЛОБАЛЬНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ:
ФОКУС ДИПЛОМАТІЇ»**

листопада 2023 р. | м. Житомир

Продовження додатку Е

<i>Кузьменко О.</i> РОЛЬ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ	92
<i>Курінна Ю.</i> ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ	96
<i>Кушнір М.</i> ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ У ПРОЦЕСІ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ	100
<i>Лисайчук В.</i> СМАРТ-СТРАТЕГІЇ ДЛЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ	103
<i>Ліщук І.</i> СПЕЦИФІКА УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ	106
<i>Ляшук А.</i> ТРУДОВА МІГРАЦІЯ: ГЛОБАЛЬНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ВИКЛИКИ	109
<i>Мазанець О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗЕД ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.	112
<i>Макаренко О.</i> АНАЛІЗ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ	114
<i>Малишева Ю.</i> МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС ТА ВІЙНА В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	118
<i>Мамченко Т.</i> ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В УКРАЇНІ	122
<i>Мандзюк Д., Радущинський А.</i> УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	125
<i>Матвеев Д.</i> ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ КРАЩИХ СВІТОВИХ ПРАКТИК	128
<i>Матюшенко Д.</i> ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ	131

Продовження додатку Е

Матеріали ІХ-ої науково-практичної студентської конференції
«МИРОВІДБУДОВА ТА ГЛОБАЛЬНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ: ФОКУС ДИПЛОМАТІЇ»
23 листопада 2023 р.

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В УКРАЇНІ

Мамченко Т., бакалавр
Науковий керівник:
к.е.н., доцент Прокопчук О.А.

Інвестиційна діяльність є важливим чинником і джерелом розвитку кожної держави, стратегічним напрямом успішного функціонування економіки. На сьогодні економіка України перебуває у кризовому стані, а інвестиційне середовище потребує формування сприятливих умов для залучення інвесторів. Незважаючи на війну, політика країни спрямована на підтримку встановлених соціальних стандартів, обороноздатності та погашення зовнішніх боргових зобов'язань. Ці цілі досягаються переважно за рахунок підтримки інших країн та міжнародних організацій, участі у грантових програмах. Водночас функціонування бізнес-структур потребує залучення підприємницького іноземного капіталу.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) допомагають реалізовувати масштабні проєкти, сприяють трансферу нових технологій в країну, передових практик управління бізнесом та багато інших інноваційних рішень [2]. Активність інвестиційних процесів за участю іноземних інвесторів є дуже чутливою до усіх кризових процесів як на національному, так і на глобальному рівнях. Свідченням цього є результати аналізу потоків іноземного капіталу в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в Україні, 2012-2022 рр., млн дол. США

Рік	ПІІ в Україну	ПІІ з України	Сальдо
2012	8401	1206	7195
2013	4499	420	+4079
2014	410	111	+299
2015	-458	-51	-407
2016	3810	16	+3794
2017	3692	8	+3684
2018	4455	-5	+4460
2019	5860	648	+5212
2020	-868	82	-950
2021	6687	-198	+6885
2022	838	344	+494

Джерело: побудовано на основі [2].

Дослідження динаміки інвестиційної діяльності в Україні свідчить, що у 2014-2015 рр. вартість ПІІ, залучених в Україну, значно скоротилася. На це вплинули анексія Криму та збройний конфлікт на сході країни. Конфлікт спричинив серйозні бар'єри для бізнесу та погіршив політичне становище, знизивши довіру іноземних інвесторів. З 2016 р. потоки іноземного капіталу в Україну почали відновлюватися. Проте, у 2020 р. через вплив пандемії COVID-19 знову відбулося різке зменшення вартості ПІІ, що стало національною та загальносвітовою тенденцією. Після відновлення потоків іноземного капіталу у 2022 р. з початку російсько-української війни їх вартість знову різко скоротилася. Для утримання рівня та відновлення потенціалу розвитку необхідним є створення сприятливих умов.

Інтенсивність припливу іноземного капіталу в країну традиційно визначається її інвестиційним кліматом – сукупністю факторів (економічних, політичних, природних, правових), що здійснюють вплив на інвестиційну діяльність в певних регіонах. початку Інвестиційний клімат країни визначається сукупністю факторів, основними з яких є: нормативно-правове забезпечення інвестиційної діяльності, податкова система, політична стабільність в країні, матеріально-технічна база та ін.

Комплексним відображенням привабливості економіки країни для інвесторів є рівень інвестиційної привабливості. Індекс міжнародної інвестиційної привабливості України демонструє стан бізнес-середовища, що опирається на експертні оцінки провідних представників компаній-членів Європейської бізнес асоціації (ЄБА) (рис. 1) [3]. За період 2013-2022 рр. індекс інвестиційної привабливості України жодного разу не був позитивним. Найвищий показник був зафіксований у 2017–2018 рр. і становив 3,09 балів. Зниження показника у 2019 р. вказує на погіршення інвестиційного клімату.

Згідно досліджень ЄБА, факторами погіршення інвестиційного середовища в Україні були політична ситуація, корупція, несистемна судова та земельна реформи, а також відсутність кваліфікованого персоналу. Позитивними чинниками було визначено стабільність національної валюти, зниження інфляції, лібералізацію валютного законодавства та співробітництво з МФВ [4]. Війна в Україні ще більше знизил рівень інвестиційної привабливості економіки країни. Критичним чинником цього став високий рівень невизначеності щодо тривалості та масштабів збитків від військових дій. Більшість інвесторів, що працювали на території України, призупинили або повністю припинили свою діяльність.

Матеріали ІХ-ої науково-практичної студентської конференції
«МИРОВІДБУДОВА ТА ГЛОБАЛЬНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ: ФОКУС ДИПЛОМАТІЇ»
23 листопада 2023 р.

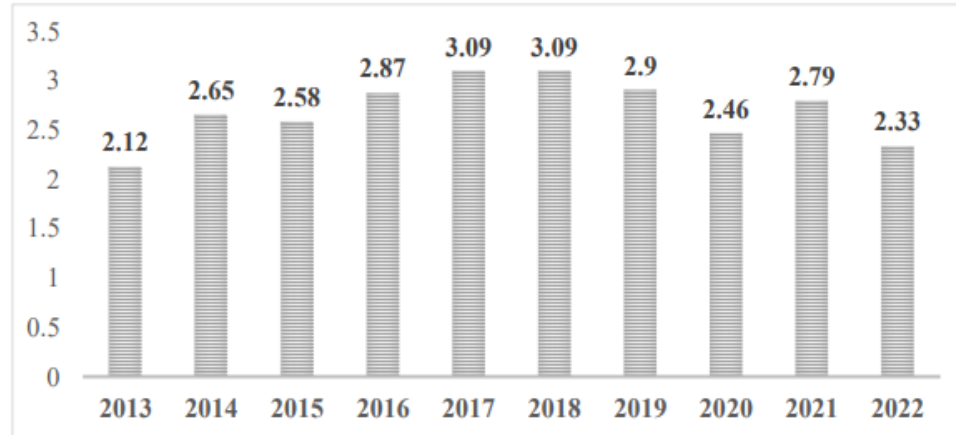

Рис. 1. Динаміка Індексу інвестиційної привабливості України

Джерело: побудовано на основі [3].

Воєнний конфлікт в Україні спричинив відтік іноземних інвестицій та погіршення інвестиційного клімату, чим ще більше посилив системну кризу в державі. Однак інвестиційна діяльність є основним джерелом та чинником післявоєнної відбудови економіки. Формування сприятливого інвестиційного середовища стане стратегічним механізмом залучення іноземного капіталу. Тому першочерговою дією уряду має бути створення сприятливих умов для ведення бізнесу та активності інвестиційних процесів. Сприятливий інвестиційний клімат стане запорукою відбудови економіки та формування демократичної держави.

Список використаних джерел:

1. Стащук О., Деркач О., Лозовик В. (2023). Інвестиційний клімат України та напрями його покращення. *Economic Journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. № 33. С. 52–60.
2. Прямі іноземні інвестиції. (2023). Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2022/>
3. European Business Association. (2023). URL: <https://eba.com.ua/indeks-investytsijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-vidnovyvnya-do-kovidnogo-znachennya/>
4. Венгуренко Т., Плахотнюк В. (2020). Аналіз інвестиційної привабливості України. *Бізнес Інформ*. № 507. С. 103–111.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-33>

УДК 330.3

ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

FOREIGN CAPITAL IN THE ECONOMY OF UKRAINE

Прокопчук Оксана Андріївна

кандидат економічних наук, доцент,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0377-2693>

Горбачова Ірина Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0254-9593>

Мамченко Тетяна Сергіївна

студентка,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2058-1300>

Prokopchuk Oksana, Horbachova Iryna, Mamchenko Tetyana
Polissya National University

У статті викладено результати дослідження тенденцій залучення іноземних інвестицій в економіку України у контексті трансформації світового ринку підприємницького капіталу. За результатами системних досліджень встановлено, що інтенсивність міжнародних потоків капіталу у світі тісно корелює з коливаннями кон'юнктури глобального ринку та економічного розвитку високорозвинених країн. Визначено, що Україна, цілеспрямовано інтегруючись у глобальну економіку, на світовому ринку капіталу залишається у ролі нетто-імпортера і має нестійкі темпи залучення іноземних інвестицій. Географічна та галузева структура залучення ПІІ має низький рівень диверсифікації. Інвестиційна привабливість української економіки для іноземних інвесторів має високу чутливість до коливань макроекономічних та глобальних факторів. Розрахунок коефіцієнтів мультиплікації засвідчив, що ефективність використання іноземного капіталу та його вплив на рівень розвитку економіки України поки є незначними і не мають стійких тенденцій до підвищення. За результатами досліджень було ідентифіковано основні чинники, що стримують підвищення міжнародної інвестиційної привабливості України та заходи щодо нівелювання їх негативного впливу.

Ключові слова: іноземний капітал, прямі іноземні інвестиції (ПІІ), ринок капіталу, інвестиційна привабливість, економіка України.

The article is devoted to the research the trend of attracting foreign investment in the economy of Ukraine in the context of the transformation of the global market of entrepreneurial capital. Systematic research has presented that the intensity of international capital flows is closely correlated with fluctuations in global market conditions and economic development of highly developed countries. It is determined that Ukraine, purposefully integrating into the global economy, remains a net importer on the world capital market and has an unstable pace of attracting foreign investment. The geographical and sectoral structure of FDI has a low level of diversification. The investment attractiveness of the Ukrainian economy for foreign investors is highly sensitive to fluctuations in macroeconomic and global factors. In recent years, the positioning of Ukraine's regions in investment rankings has changed significantly (administrative regions with developed infrastructure, positive democratic changes in development policy, and the priority of digitalization come to the fore). The calculation of multiplication coefficients showed that the efficiency of foreign capital use and its impact on the level of development of Ukraine's economy is still defective and does not have a steady upward trend. The research identified the main factors hindering the increase of Ukraine's international investment attractiveness (economic and political instability, bureaucratization, economic corruption, underdeveloped market infrastructure) and measures to mitigate their negative impact (increase the stability of the banking system, strengthen control over currency transfers zones, increasing the solvency of national consumers, intensifying the work of free economic zones, infrastructure development, increasing the competitiveness of domestic products, increasing investment in education).

Keywords: foreign capital, foreign direct investment (FDI), capital market, investment attractiveness, economy of Ukraine.

Постановка проблеми. Економіка незалежної України після проходження етапів формування, інтенсивного реформування та реструктуризації розпочала свою інтеграцію у глобальне ринкове середовище. Її позиціонування у світових торговельних потоках обумовлює необхідність активного впровадження інноваційних технологій, диверсифікації відповідно до зростаючих вимог споживачів, що у свою чергу визначає потребу у залученні іноземних інвестицій у формі матеріального, фінансового та інтелектуального капіталу. Нині активність країни у міжнародних процесах руху капіталу є одним із ключових індикаторів її розвитку, позицій у світовому ринковому середовищі. Україна на світовому ринку капіталу поки позиціонується як нетто-імпортер, що не дозволяє в повній мірі використовувати переваги іноземного інвестування для реалізації власного потенціалу. Це визначає актуальність ідентифікації чинників, що стримують залучення іноземного капіталу у національну економіку, та розробки заходів щодо активізації даних процесів.

Аналіз останніх досліджень публікацій. Глобалізація економічного середовища супроводжується процесами активізації міжнародних відносин, взаємопроникнення національних економік за посередництвом потоків товарів, послуг і капіталу. Лібералізація зовнішньоекономічної політики країн призводить до зростання ролі іноземних інвестицій в їх економіці, особливо в країнах,

що розвиваються, оскільки економіка переважної більшості цих країн перебуває в стані швидкого росту протягом тривалого періоду. Це визначає перманентну актуальність питань розвитку міжнародної інвестиційної діяльності в наукових та експертних колах. У вітчизняній науковій літературі представлені численні напрацювання акцентовані на тенденціях припливу іноземного капіталу в економіку України, його географічної та галузевої структури [2; 9; 13]. Окрему увагу зосереджено на дослідженні світового ринку підприємницького капіталу в розрізі країн з різним рівнем розвитку [10]. Результати аналізу впливу іноземних інвестицій на розвиток економіки викладені в працях Михайленко О. та Красникової Н. [4]. Метою даного дослідження є визначення тенденцій залучення та впливу іноземних інвестицій в економіці України у контексті трансформації світового ринку капіталу, обґрунтування основних напрямів підвищення інвестиційної привабливості національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світова економіка, поступово адаптуючись до нових викликів (пандемія Covid), відновлює темпи свого розвитку, нарощуючи обсяги міжнародної торгівлі та інвестицій. Міжнародні потоки капіталу наче «кровоносна система» світової економіки, пронизує усі країни. На відміну від зовнішньоторговельних потоків, їх інтенсивність капіталу тісно корелює з коливаннями кон'юнктури глобального

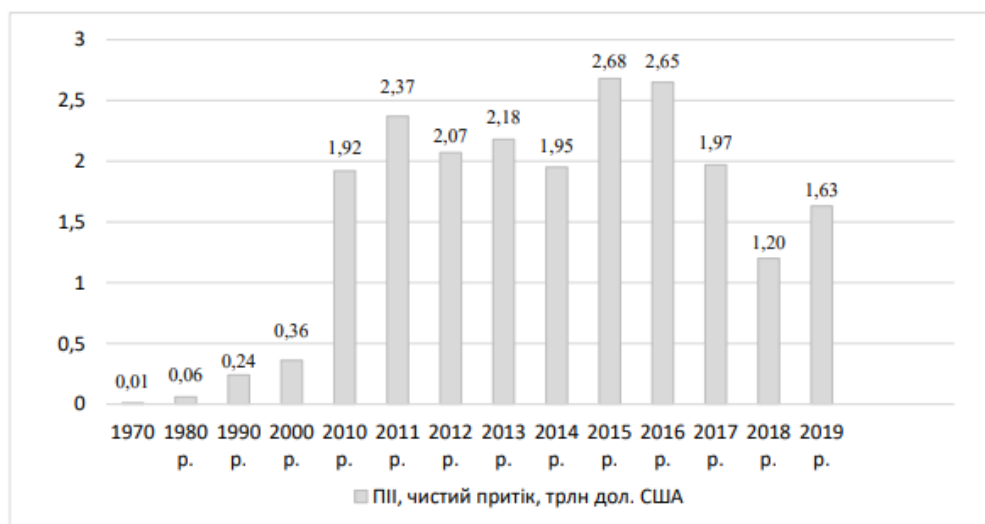

Рис. 1. Динаміка вартості глобальних прямих іноземних інвестицій

Джерело: побудовано за даними [1]

ринку та економічного розвитку високорозвинених країн. Про це свідчать амплітудні зміни вартості прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у світі (рис. 1).

Найбільш інтенсивно і стабільно вартість ПІІ зростала у період активної транснаціоналізації світової економіки з 1990 р. до 2000 р., досягнувши максимуму у 2007 р. – 3,14 трлн дол. США. За оцінками ЮНКТАД середньозважений приріст вартості прямих іноземних інвестицій у світі у даний період становив 21 %, тоді як з 2001 р. по 2007 р. – менше 10% [1]. Протягом наступного десятиліття найбільш сприятливим був 2015 р. (вартість інвестицій досягла 2,68 трлн дол. США). Останні роки виявилися не дуже сприятливими для міжнародних інвестиційних процесів. Коливання їх показників були спричинені переважно зменшенням потоків капіталу у розвинені країни Північної Америки та Європейського Союзу. Натомість країни, що розвиваються, продовжують нарощувати обсяги залучення іноземного капіталу.

Критичним чинником сповільнення глобальних інвестиційних процесів стала пандемія Covid, в результаті впливу якої вартість ПІІ досягла рекордно низького рівня 859 млрд дол. США. За даними Конференції ООН з торгівлі та розвитку це відбулося, аналогічно до минулих років, переважно за рахунок високорозвинених країн (-69% в цілому, США -49%, ЄС -66%, Австралія -46%) та країн з перехідною економікою (-77%). У країнах, що розвиваються,

скорочення становило 12% (країни Латинської Америки -37%, Африки -18%, Азії -4%) [11]. Основним імпортером іноземних інвестицій у 2020 р. залишався Китай. Незважаючи на песимістичні прогнози експертів щодо подальшого скорочення міжнародних інвестиційних потоків, у 2021 р. вартість ПІІ зросла майже у 2 рази відносно попереднього року.

В умовах глобальної економіки Україна активно залучається до міжнародних потоків товарів, послуг і капіталу. Незважаючи на кризові процеси, вона поступово зміцнює свої позиції на світовому товарному ринку, особливо в частині агропродовольчої продукції. Натомість на світовому ринку капіталу залишається у ролі нетто-імпортера. Процес активного залучення іноземного капіталу в економіку України розпочався з 2003 р. і був нестабільним, чутко реагуючи на усі негативні процеси в країні та у світі. Обсяги ПІІ були максимальними у 2005 р., 2007 р. та 2012 р. і досягли свого мінімуму у 2014 р. та 2020 р. (рис. 2). У 2021 р., незважаючи на песимістичні очікування, в економіку країни було інвестовано 5,13 млрд дол. США.

Традиційно, основними інвесторами є представники Кіпру, Нідерландів, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Німеччини та Австрії.

Найбільш інвестиційно привабливими сферами є переробна промисловість (виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів), оптова та роздрібна торгівля,

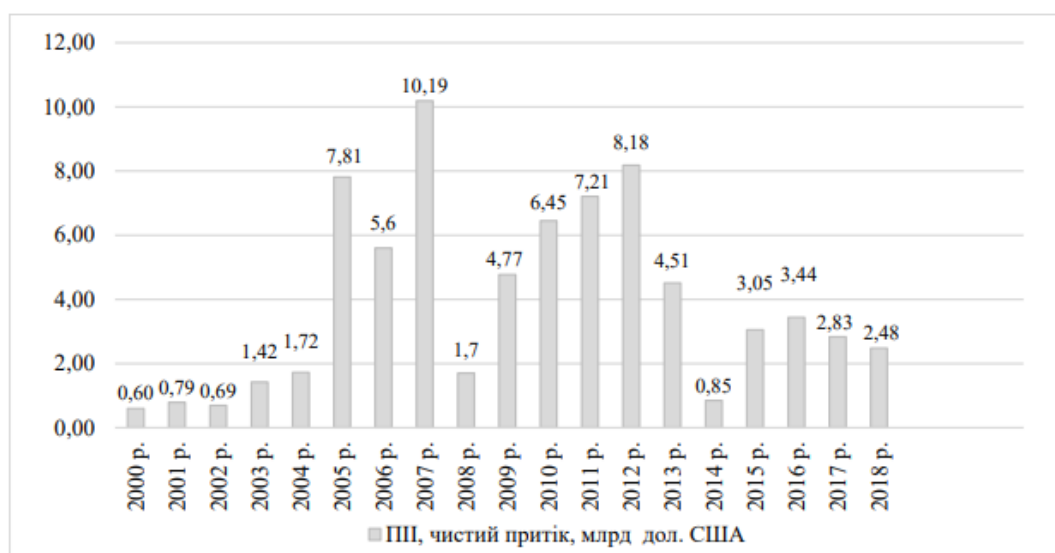

Рис. 2. Динаміка вартості ПІІ, залучених в економіку України, млрд дол. США

Джерело: побудовано за даними [7]

фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомістю [5]. Негативним фактом є нерівномірний розподіл інвестицій за регіонами України: понад 70% іноземного капіталу було вкладено в економіку 5 адміністративних областей: Київ і Київська область, Дніпропетровська, Донецька, Одеська, Полтавська; 15 областей отримують менше 1% загального обсягу ПІІ, що обмежує можливості їх розвитку.

Комплексною характеристикою, що відображає здатність економічних суб'єктів залучати іноземний капітал, є міжнародна інвестиційна привабливість. Згідно даних Міжнародної бізнес асоціації (ЄБА), експертна оцінка інвестиційної привабливості національної економіки України для іноземних інвесторів досягала середнього рівня лише у період 2020–2011 рр. та у 2017 р. (рис. 3). Найнижчий рівень даного показника було зафіксовано у 2013 р. Основними чинниками негативної оцінки інвестиційного клімату та привабливості, за результатами ЄБА, визначено: недосконалість податкової, фінансової та митної систем; адміністративний пресинг та корупційність державних органів та податкової системи; монополізованість економіки; високий рівень недовіри суб'єктів підприємництва до державних органів влади та їх пасивність у заходах щодо підвищення інвестиційної привабливості національної економіки [3].

Комплексній оцінці інвестиційної привабливості української економіки сприятиме моніторинг даної характеристики в розрізі адміністративних регіонів. Згідно методології Офісу ефективного регулювання BRDO інди-

катором інвестиційної привабливості є місце у рейтингу Regional Doing Business. Місце у рейтингу визначається за сумою балів, набраною обласним центром за 6 складовими:

- започаткування бізнесу;
- сплата місцевих податків;
- оформлення земельної ділянки;
- приєднання до електромереж;
- одержання дозволів на будівництво;
- електронні сервіси.

За результатами дослідження у 2020 р. першу п'ятірку у рейтингу Regional Doing Business посіли Житомирська область, Чернігівська область, м. Київ, рівненська та Вінницька області. Останні позиції зайняли Київська, Луганська (м. Сєвєродонецьк), Харківська, Херсонська, Хмельницька та Миколаївська області. Визначальний вплив на позитивні тенденції покращення інвестиційного клімату окремих регіонів відіграла перші результати реформи децентралізації, що розширила можливості місцевого самоврядування у формуванні та реалізації власної стратегічної політики розвитку.

Водночас за даними Міністерства розвитку громад та територій України, ранжування адміністративних областей інноваційно-інвестиційного розвитку та зовнішньоекономічної співпраці, суттєво різняться і зазнало значних змін протягом 2015–2019 рр. Зокрема перші позиції займають м. Київ, Волинська, Кіровоградська, Херсонська та Миколаївська області. Суперечливість результатів пояснюється значними відмінностями у методологічних підходах до аналізу. Зокрема, методика

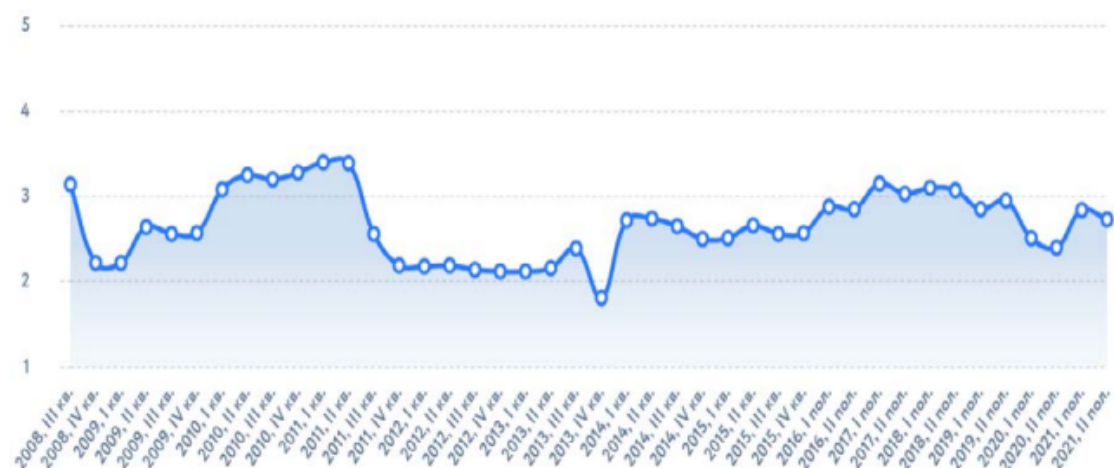

Рис. 3. Динаміка рівня інвестиційної привабливості економіки України за методологією Європейської бізнес асоціації

Джерело: [6]

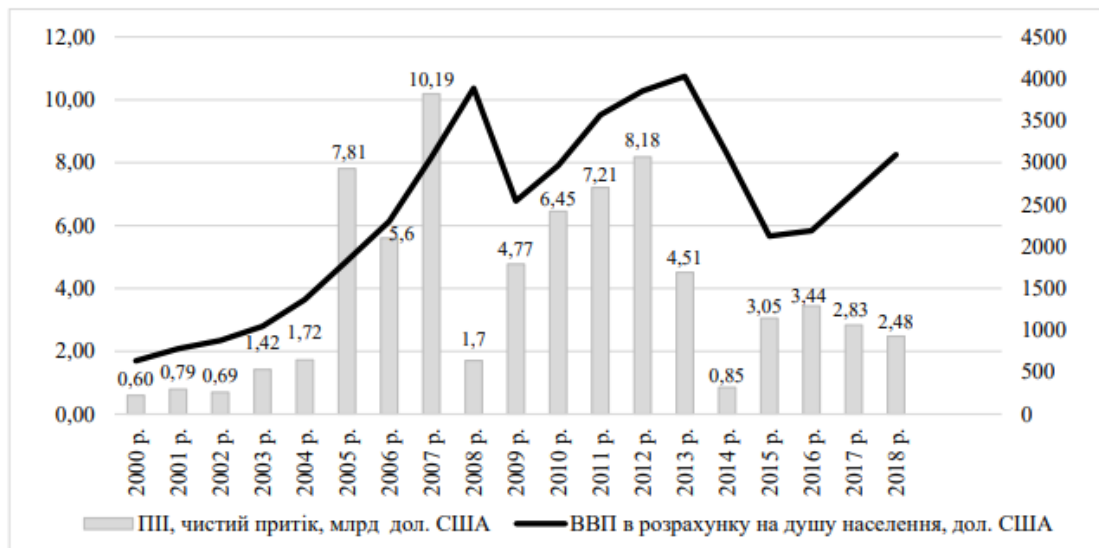

Рис. 4. Динаміка вартості залучених ПІІ та ВВП на душу населення в Україні

Джерело: побудовано за даними [7]

Regional Doing Business ґрунтується на оцінці факторів бізнес-клімату, тоді як підхід міністерства враховує активність інвестиційних та зовнішньоторговельних потоків.

З метою визначення впливу іноземних інвестицій на економіку України було визначено ефективність їх використання, зокрема співставлено тренди динаміки потоків ПІІ в країну та ВВП на душу населення (рис. 4). Дані рис. 4. засвідчують, що тренд вартості вхідних потоків прямих іноземних інвестицій дублює з незначним часовим запізненням траєкторію зміни динаміки ВВП на душу населення. Це дозволяє стверджувати, що рівень економічного розвитку країни є одним із чинників привабливості для іноземних інвесторів, а не навпаки.

Для досягнення означеної мети було також розраховано коефіцієнти мультиплікації (відображають на скільки змінюється результативний показник при зміні факторної ознаки (вартості ПІІ) на одиницю; обернене значення коефіцієнта свідчить про обернено-пропорційний зв'язок показників) (табл. 1).

Результати розрахунків доводять, що ефективність використання іноземного капіталу за показниками ВВП на душу населення та вартості експорту не є стійкою, і значно коливається під впливом сукупності інших макроекономічних та міжнародних факторів.

Незважаючи на високий ресурсний потенціал України, як і всі країни потребує залучення міжнародного капіталу, як додаткового джерела соціально-економічного розвитку та засобу інте-

Ефективність використання ПІІ в Україні

Таблиця 1

Показник	2010 р.	2012 р.	2014 р.	2016 р.	2018 р.	2020 р.	2020 р. до 2010 р., +/-
ВВП на душу населення, дол. США	2965,1	3855,4	3104,7	2187,7	3095,2	3725,6	760,5
Коефіцієнт мультиплікації ВВП на душу населення за вартістю ПІІ	251,3	294,4	252,5	161,5	-1298,6	-9,8	-261,1
Вартість експорту, млн дол. США	51405,2	68830,4	53901,7	36361,7	47335,0	49191,8	-2213,4
Коефіцієнт мультиплікації вартості за вартістю ПІІ	6969,9	449,7	2571,4	-4526,7	-11629,4	128,4	-6841,5

Джерело: розраховано за даними [7]

грації у світову економічну систему. Однак, на відміну від більшості інших країн, окрім традиційних економічних та політичних чинників, що стримують приплив іноземного капіталу, Україна перебуває під постійними впливом ризику порушення її територіальної цілісності, що є «дамокловим мечем» її економічного розвитку та привабливості для іноземних партнерів.

За оцінками міжнародних експертів, основними чинниками невисокої інвестиційної привабливості в Україні є:

- нестабільність національної грошової одиниці;
- несприятливий податковий клімат для інвесторів, зокрема іноземних;
- політична нестабільність та низький рівень довіри населення до владних органів;
- бюрократичність оформлення інвестиційних договорів;
- корумпованість економіки (у 2021 р. Україна займала 122 місце з 180 країн у рейтингу за міжнародним Індексом сприйняття корупції, що 5 сходинок нижче попереднього року) [12];
- низький рейтинг міжнародної конкурентоспроможності (55 місце у рейтингу глобальної конкурентоспроможності);
- нерозвиненість ринкової інфраструктури;
- недосконалість та нестабільність нормативно-правового забезпечення. Незважаючи на складну політичну ситуацію в країні реалізовано ряд важливих заходів, зокрема у інституційній площині, спрямованих на покращення бізнес- та інвестиційного клімату:

1. Спрощено окремі адміністративні процедури у напрямку дерегулювання господарської діяльності. Це сприяє зменшенню кількості контактів між бізнесом і державними структурами, зниженню рівня корупції.

2. Удосконалено корпоративне законодавство в частині посилення захисту учасників господарських товариств.

3. Послаблено контроль валютних операцій.

4. Врегульовано окремі питання обліку прав іноземних інвесторів, що сприяє захисту їх прав та інтересів.

Водночас, на думку експертів, в інституційному полі ще є ряд важливих проблем, що потребують вирішення: зміни до антикорупційного законодавства; захист прав та інтересів інвестора; зниження відсоткових ставок на кредитування; галузева дерегуляція адміністративних послуг; зменшення валютних ризиків; прозора приватизація; вдосконалення концепційного законодавства; спрощення процесів відкриття та закриття бізнесу; вдосконалення механізмів захисту права власності та ін. [14].

Узагальнення вищезазначеного дає підстави для ідентифікації основних напрямів підвищення міжнародної інвестиційної привабливості України:

Економічні:

1. Підвищити стійкість банківської системи, зокрема стимулювати приплив іноземного капіталу у банківську сферу.

2. Стабілізувати курс національної грошової одиниці.

3. Посилити контроль за переказами валюти в офшорні зони.

4. Підвищити платоспроможність національних споживачів, що сприятиме розвитку внутрішнього ринку.

5. Активізувати роботу вільних економічних зон відповідно до інноваційного світового досвіду.

6. Активізувати роботу щодо розвитку усіх видів інфраструктури (транспортної, ринкової та ін.).

7. Підвищувати конкурентоспроможність вітчизняної продукції.

8. Збільшити інвестиції в освіту з метою підготовки сучасних кваліфікованих спеціалістів, конкурентоспроможних на ринку праці відповідно до попиту та вимог вітчизняних та іноземних компаній.

Інституційні:

1. Продовжувати курс на «розумну» дерегуляцію бізнесу.

2. Імплементувати механізм системного подолання корупції.

3. Стимулювати перехід економіки та її окремих суб'єктів до функціонування на засадах сталого розвитку.

4. Оптимізувати систему оподаткування іноземних інвесторів (введення податку на закордонний переказ (виведення) капіталу).

5. Запровадити механізм обміну інформацією між митницями інших держав та українською митницею, зокрема для співставлення інформації про вивезення та ввезення товарів та послуг.

6. Стимулювати розвиток енергозберігаючих технологій, «зеленої економіки».

7. Посилення контролю та стандартів якості продукції та послуг.

8. Системно запроваджувати екологічну реформу: посилити контроль та штрафні санкції за порушення екологічних норм та стандартів; підвищити екологічні податки, стимулювати впровадження екологобезпечних та енергозберігаючих технологій.

9. Стимулювати розвиток безвідходного виробництва, промисловості з переробки сміття та відходів.

Узагальнення результатів дослідження дає підстави для **висновків**: 1) інвестиційна привабливість української економіки для іноземних інвесторів має високу чутливість до коливань макроекономічних та глобальних факторів, негативно змінюючись під впливом будь-яких кризових процесів у політичному та економічному середовищі; 2) географічна та галузева структура залучення ПІІ має низький рівень диверсифікації; 3) протягом останніх років суттєво змінилося позиціонування регіонів України в інвестиційних рейтингах (на перші позиції виходять адміністративні

області з розвинутою інфраструктурою, позитивними демократичними змінами у політиці розвитку, пріоритетністю діджиталізації); 4) ефективність використання іноземного капіталу та його вплив на рівень розвитку економіки України поки є незначними і не мають стійких тенденцій до підвищення. В сукупності зазначене доводить доцільність розробки та імплементації сучасних механізмів підвищення інвестиційної привабливості національної економіки, інструментів моніторингу ефективності використання іноземного підприємницького капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD>
2. Гук О.В., Мохонько Г.А., Шендерівська Л.П. Тенденції інвестування в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-35>
3. Кужель В.М. Напрями подальшого зміцнення інвестиційного потенціалу підприємств України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 21. С. 3–5.
4. Михайленко О.Г., Красникова Н.А. Вплив іноземних інвестицій на розвиток економіки України в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/56.pdf
5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Європейської бізнес асоціації. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka/>
7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
8. Прокопчук О.А., Горбачова І.В. Україна на світовому ринку підприємницького капіталу. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 52. С. 49–55.
9. Пурій Г.М. Сучасний стан та основні тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 44. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/44_2020_ukr/35.pdf
10. Ричка М.А., Ільченко А.О. Аналіз іноземного інвестування України в глобалізаційних процесах. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 42. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2020/42_2020_ukr/10.pdf
11. У 2020 році глобальні прямі іноземні інвестиції впали на 42%: Китай обійшов США (2021). URL: <https://ucap.io/u-2020-roczni-globalni-pryami-inozemni-investyciyi-vpaly-na-42/>
12. Україна опустилася в рейтингу «Індекс сприйняття корупції» (2022). URL: <https://www.dw.com/uk/ukraina-opustylasia-v-reitynhu-indeks-spryniattia-koruptsii/a-60541369>
13. Черкашина Т.С. Академічний огляд. 2020. № 2 (53). URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2020/2/11.pdf>
14. Як підвищити інвестиційну привабливість України? Відповідають учасники форуму Level UP Ukraine 2020 (2020). URL: <https://mind.ua/news/20208307-yak-pidvishchiti-investicijnu-privablivist-ukrayini>

REFERENCES:

1. Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$). Retrieved from: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD>
2. Huk O.V., Mokhonko H.A., Shenderivska L.P. (2021) Tendentsii investuvannia v Ukraini. *Ekonomika ta sus-pilstvo*, no. 29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-35> (in Ukrainian)
3. Kuzhel V.M. (2010) Napriamy podalshoho zmitsnennia investytsiinoho potentsialu pidpriemstv Ukrainy. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 21, pp. 3–5. (in Ukrainian)
4. Mykhailenko O.H., Krasnykova N.A. (2020) Vplyv inozemnykh investytsii na rozvytok ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii. *Efektivna ekonomika*, no. 7. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/56.pdf (in Ukrainian)
5. Ofitsiynyi sait Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian)

6. Ofitsiynyi sait Yevropeiskoi biznes asotsiatsii. Retrieved from: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka/> (in Ukrainian)
7. Ofitsiynyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (in Ukrainian)
8. Prokopchuk O.A., Horbachova I.V. (2020) Ukraina na svitovomu rynku pidpriemnytskoho kapitalu. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 52, pp. 49–55. (in Ukrainian)
9. Purii H.M. (2020) Suchasnyi stan ta osnovni tendentsii zaluchennia priamykh inozemnykh investytsii v ekonomiku Ukrainy. *Infrastruktura rynku*, no. 44. Retrieved from: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/44_2020_ukr/35.pdf (in Ukrainian)
10. Rychka M.A., Ilchenko A.O. (2020) Analiz inozemnoho investuvannia Ukrainy v hlobalizatsiinykh protsesakh. *Infrastruktura rynku*, no. 42. Retrieved from: http://market-infr.od.ua/journals/2020/42_2020_ukr/10.pdf (in Ukrainian)
11. U 2020 rotsi hlobalni priami inozemni investytsii vpaly na 42%: Kytai obiishov SShA (2021). Retrieved from: <https://ucap.io/u-2020-roczni-globalni-priami-inozemni-investytsiyi-vpaly-na-42/> (in Ukrainian)
12. Ukraina opustylasia v reitynhu "Indeks spryiniattia koruptsii" (2022). Retrieved from: <https://www.dw.com/uk/ukraina-opustylasia-v-reitynhu-indeks-spryiniattia-koruptsii/a-60541369> (in Ukrainian)
13. Cherkashyna T.S. (2020). *Akademichniy ohliad*, no. 2(53). Retrieved from <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2020/2/11.pdf> (in Ukrainian)
14. Iak pidvyshchyty investytsiinu pryvablyvist Ukrainy? Vidpovidaiut uchasnyky forumu Level UP Ukraine 2020 (2020). Retrieved from <https://mind.ua/news/20208307-yak-pidvishchiti-investicijnu-privablivist-ukrayini> (in Ukrainian)